

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA
Katedra práva životního prostředí

**PRÁVNÍ ÚPRAVA ŘEŠENÍ ENVIRONMENTÁLNÍ
KRIMINALITY NA ÚSEKU NELEGÁLNÍHO OBCHODU
V OBLASTI FAUNY A FLORY**

Diplomová práce

David Bareš

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

Datum dokončení práce: 27. března 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 27. 3. 2015

.....
David Bareš

Poděkování

Děkuji vedoucímu své diplomové práce, doc. JUDr. Vojtěchu Stejskalovi, Ph.D., za odborné vedení, cenné rady a připomínky při zpracování této práce. Dále děkuji své rodině za podporu po celou dobu studia. V neposlední řadě děkuji Bc. Ivaně Frantesové za to, že byla a je kořením mého života.

Obsah

Úvod.....	3
1. Vymezení některých základních pojmů.....	6
2. Obecná charakteristika nelegálního obchodu s faunou a florou	8
2.1. Základní charakteristika	8
2.2. Obchodované zboží.....	10
2.3. Nelegální obchod s faunou a flórou v České republice.....	11
3. Prameny právní úpravy ochrany ohrožených druhů živočichů a rostlin a obchodování s nimi	14
3.1. Prameny práva obecně a základní charakteristika jednotlivých oblastí původu environmentálních norem	14
3.2. Mezinárodní právo	15
3.2.1. Základní charakteristika.....	15
3.2.2. CITES	16
3.2.3. Zařazování druhů do příloh.....	17
3.2.4. Provádění Úmluvy na vnitrostátní úrovni.....	18
3.3. Právo Evropské unie	19
3.3.1. Základní charakteristika.....	19
3.3.2. Nejdůležitější evropské právní předpisy.....	20
3.3.3. Zařazení druhů do příloh dle Nařízení	22
3.3.4. Shrnutí rozdílů mezi mezinárodní úpravou a evropskými předpisy	23
3.3.5. Trestněprávní odpovědnost za environmentální kriminalitu v předpisech EU	25
3.3.6. Institucionální zajištění	26
3.4. Vnitrostátní úprava druhové ochrany.....	28
4. Trestněprávní ochrana ohrožených druhů fauny a flóry v českých právních předpisech	33
4.1. Trestněprávní odpovědnost	33
4.1.1. Základy trestní odpovědnosti fyzických osob	35
4.1.2. Trestní odpovědnost právnických osob	36
4.1.3. Shrnutí.....	37
4.2. Trestněprávní předpisy postihující nelegální obchod s ohroženými druhy	38
4.2.1. Historický vývoj trestního práva v oblasti životního prostředí.....	38
4.2.2. Přijetí nového trestního zákoníku číslo 40/2009 Sb.	42

4.2.3.	Takzvaná euronovela trestního zákoníku	43
4.2.4.	Platná právní úprava v trestním zákoníku.....	43
4.2.5.	Speciální skutkové podstaty postihující nelegální obchod s chráněnou faunou a flórou.....	46
4.2.6.	Shrnutí.....	49
4.3.	Sankce	50
5.	Úvahy de lege ferenda	52
	Závěr	56
	Seznam pramenů a použité literatury.....	60
	Odborné monografie, komentáře a slovníky.....	60
	Odborné články.....	61
	Judikatura.....	61
	Elektronické zdroje	62
	Internetové prameny	62
	Právní předpisy	62
	Abstrakt.....	63
	Abstract.....	63
	Summary.....	64
	Název práce v anglickém jazyce.....	65
	Klíčová slova	65
	Key words	65

Úvod

Předkládaná diplomová práce se zabývá úpravou trestněprávní odpovědnosti za environmentální kriminalitu směřující proti specifické oblasti životního prostředí. Tuto oblast představuje část živé složky přírody a to konkrétně chráněné druhy živočichů a rostlin. Jedním z faktorů ohrožujících druhovou rozmanitost je nelegální obchodování s těmito druhy. Stěžejním tématem této práce je tedy pojetí druhové ochrany v trestním právu v tuzemských právních předpisech se zaměřením na nelegální obchodní aktivity. Jelikož trestní právo představuje jednu z variant právní ochrany, která je ze své podstaty nejtvrděší a z hlediska dopadů na pachatele nejcitelnější, rozhodl jsem se jí věnovat jako hlavnímu předmětu zkoumání.

Ačkoliv trestní právo na úseku ochrany životního prostředí dosáhlo v uplynulém desetiletí viditelného vývoje směrem k moderní, fungující právní úpravě a nabízí instrumenty, které mají potenciál tyto nelegální aktivity účinně potírat, je význam a dopad nelegálního obchodu s chráněnými druhy, byť se jedná o sofistikovanou a závažnou trestnou činnost, z pohledu laické veřejnosti i z pohledu orgánů činných v trestním řízení neustále opomíjen. Proto se kromě shrnutí účinné právní úpravy věnuji i pohledu na četná úskalí vznikající v aplikační praxi.

Úvodní kapitola je věnována přiblížení některých základních pojmů a vymezení častěji používaných odborných termínů. Také zde určuji zaměření práce a shrnuji, jakým aspektům se budu věnovat v navazujícím textu.

V druhé kapitole si kladu za cíl charakterizovat nelegální obchod s chráněnými druhy, tedy lidskou činnost směřující k získání zisku prostřednictvím transakcí s jedinci chráněných živočišných a rostlinných druhů, výrobků a odvozenin, které jsou v rozporu s právními předpisy k jejich ochraně. Číním tak pomocí popisu základních určujících znaků této činnosti, typických obchodovaných artiklů, obvyklých míst původu a dalších aspektů. Část této kapitoly je věnována stavu a vývoji nelegálního obchodu v České republice a to z pohledu historického i současného.

V pořadí třetí kapitola se věnuje pramenům právní úpravy, které jsou zdrojem právních norem sloužících k ochraně ohrožených druhů živočichů a rostlin a regulujících jejich obchodování. Jelikož vnitrostátní právní předpisy této oblasti nevznikají takzvaně ve vakuu, nýbrž jsou podstatným způsobem ovlivněny mezinárodní právní úpravou a ještě ve větší míře právem Evropské unie, je, po obecném úvodu, těmto zahraničním pramenům a předpisům věnována většina této kapitoly. Ve zbylé části se zaměřuji na právní úpravu vnitrostátní.

Předposlední kapitola je věnována hlavnímu předmětu této práce a to tuzemské úpravě postihování environmentální kriminality na úseku obchodu s ohroženými druhy fauny a flóry v trestněprávních předpisech. Tato stěžejní kapitola je poměrně obsáhlá, proto jsem ji rozdělil do několika tematických celků. Nejprve osvětluji pojetí trestní odpovědnosti v českém právu, předkládám její stručnou definici a uvádím jednotlivé prvky, které ji konstituují. Tento obecný výklad, týkající se trestní odpovědnosti, považuji za důležitý uvozující prvek pro další část, která je věnována trestním předpisům a samotné úpravě jednotlivých skutkových podstat chránících chráněné druhy rostlin a živočichů v trestním zákoníku. V závěrečném úseku této kapitoly věnuji pozornost trestním sankcím, tedy postihům, které hrozí pachatelům tohoto druhu trestné činnosti.

Vlastní dílčí závěry, postřehy a výhrady k platné právní úpravě shrnuji v poslední kapitole nazvané úvahy de lege ferenda. V tomto úseku práce nastiňuji některé možnosti, které bych viděl jako potenciálně přínosné pro samotnou úpravu v trestním zákoníku i pro aplikační praxi.

V diplomové práci si kladu za cíl přiblížit danou problematiku především prostřednictvím analýzy, popisu minulé a současné právní úpravy, zahraničních vlivů na tuto úpravu, včetně jejich vzájemné komparace a přiblížení východisek jejího přijetí. Snažím se také o rámcový popis samotného nelegálního obchodu s ohroženými druhy jako výnosné nezákonné činnosti a fenoménu bezprostředně ohrožujícího životní prostředí, především pak biologickou rozmanitost. Vycházím nejvíce z historických i platných právních předpisů, dostupné odborné literatury v podobě vysokoškolských

učebnic, tematických monografií, odborných časopisů a rozličných cizojazyčných zdrojů věnovaných dané problematice. Okrajově využívám i judikatury a statistických údajů relevantních institucí. V práci používám metody deskriptivní, analytickou a komparativní. Text práce byl uzavřen ke dni 27. 3. 2015.

1. Vymezení některých základních pojmů

V této počáteční kapitole uvádím některé základní pojmy, které se budou v pozdějším textu opakovat. Zároveň jsou důležité pro usnadnění orientace v navazujících kapitolách a v neposlední řadě i k osvětlení jednotlivých prvků komplikovaného názvu této diplomové práce.

Pojem environmentální nebo ekologické kriminality lze nejobecněji vymezit jako takové protiprávní jednání, které má přímý dopad na životní prostředí. Kriminalita je dle obecně přijímaného legálního pojetí souhrnem trestné činnosti spáchané na určitém území za určitý časový úsek.¹ Toto pojetí zužuje kriminalitu pouze na trestnou činnost a nezahrnuje další společensky nežádoucí chování, které trestním právem sankcionováno není. Takto vymezená kriminalita je stěžejní i pro stanovení předmětu zkoumání této diplomové práce, kdy se zaměřuji pouze na trestní odpovědnost za činy páchané v oblasti nelegálního obchodu s faunou a florou a ponechávám stranou ostatní druhy právní odpovědnosti za tato jednání. Z pohledu českého práva by tedy, dle výše uvedeného vymezení, spadaly do kategorie environmentální kriminality takové činy, které mají znaky trestného činu dle § 13 zákona číslo 40/2009 Sb.,² trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů a naplňují některou ze skutkových podstat uvedenou v hlavě osmé tohoto zákona, tedy trestného činu proti životnímu prostředí.

Na tomto místě je třeba poznamenat, že definice životního prostředí není ustálena, proto se k jeho popisu nejčastěji používá § 2 zákona číslo 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů, který označuje za životní prostředí vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje, což ve své šíři zahrnuje všechny složky životního prostředí, které je třeba chránit.

---

¹ HOLCR, Květoň. *Kriminologie*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, s. 10-11. ISBN 978-808-7212-271.

² § 13: *Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*

Výrazy ekologické a environmentální lze označit za pojmy shodného obsahu vyjadřující vztah této kriminality k životnímu prostředí.³ Na okraj uvádím, že v dokumentech Evropské komise je trestný čin proti životnímu prostředí (*Environmental crime*) definován jako čin, který porušuje právní předpisy chránící životní prostředí a může způsobit značnou škodu či ohrožení životního prostředí a lidského zdraví.⁴

Obchod obecně vymezují pro účely této práce pomocí definice obsažené v Úmluvě o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin⁵ jako vývoz, re-export, dovoz a introdukci z moře,⁶ pokud tento výraz není později použit v jiném kontextu. Nelegálním obchodem v oblasti fauny a flóry je myšlena jakákoli činnost v rozporu s mezinárodními, evropskými či vnitrostátními právními předpisy, upravujícími legální obchodování s ohroženými druhy živočichů a rostlin.

---

³ CHMELÍK, Jan. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení: vysokoškolská učebnice*. 1. vyd. Praha: Linde, 2005, s. 13. ISBN 80-720-1543-5.

⁴ *Environmental Crime. EUROPEAN COMMISSION*. [online]. 11.2.2015 [cit. 2015-01-10]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/environment/legal/crime/>

⁵ Úmluva CITES jakožto normativní smlouva mezinárodního práva bude podrobně pojednána v dalších kapitolách.

⁶ Původem z mořských vod, které nejsou pod právní svrchovaností žádného státu, tedy z takzvaných mezinárodních vod.

2. Obecná charakteristika nelegálního obchodu s faunou a florou

2.1. Základní charakteristika

Obchod s chráněnými druhy zvířat a rostlin je jedním z nejlukrativnějších druhů nelegálního obchodu vůbec. Zařadil se tak vedle obchodování s drogami a zbraněmi na samý vrchol pomyslného žebříčku výnosnosti. Mezi další nelichotivé charakteristiky této lidské činnosti patří i fakt, že nelegální obchod s volně žijícími živočichy a rostlinami je jednou z největších hrozeb pro přežití některých světově nejohroženějších druhů. V celkovém pohledu je pak tento obchod na druhém místě mezi příčinami úbytku druhů, hned za ničením biotopů.⁷ Nárůst objemu obchodovaného zboží a s tím souvisejících negativních dopadů je způsoben mnoha faktory. Vedle aspektů, které tento druh nelegálního obchodu charakterizují a jsou hlavními lákadly pro potencionální pachatele jako je například výnosnost, nízká rizika a další, které podrobně rozeberu níže, hrají roli i aspekty, které bych označil jako společenské, kdy se vlastnictví exkluzivního exempláře chráněného druhu či výrobku z něj stává věcí společenské prestiže, módní nutností či symbolem bohatství a moci. Bohužel tento sociologický aspekt je jedním z hnacích motorů nárůstu poptávky, především ve vyspělých zemích západní Evropy, východní Asie a vyspělých státech severní Ameriky. Obyvatelé těchto států jsou také nejčastějšími adresáty nelegálně obchodovaného zboží. Naproti tomu zeměmi původu jsou většinou rozvojové státy. Ty často oplývají velkým přírodním bohatstvím, které jde ruku v ruce s nízkou informovaností a osvětou v oblasti ochrany životního prostředí, všudypřítomnou korupcí, nízkou vymahatelností práva a mnohdy chudobou místních obyvatel, pro které je účast na nelegálním obchodu často jedním z mála možných způsobů obživy. Mezi hlavní vývozní státy tak patří země Východní a Jižní Afriky, Jihovýchodní Asie, některé oblasti Indonésie, Nové Guinei nebo Mexika. Velkými zdroji nelegálního i legálního zboží je i Čína (respektive oblasti jejich mezinárodních hranic) a státy na východní hranici Evropské unie. V dokumentech mezinárodních organizací, zabývajících se monitorováním nelegálního obchodu

---

⁷ *Illegal wildlife trade. WORLD WILDLIFE FUND.* [online]. 2015 [cit. 2015-01-14]. Dostupné z: http://www.wwf.org.uk/what_we_do/illegal_wildlife_trade.

s ohroženými druhy, jsou tato místa označována jako takzvané „wild life trade hotspots“, tedy místa, kde legální i nelegální obchod dosahuje nejvyšší koncentrace a je s to způsobit i nejzávažnější škody na populacích jednotlivých obchodovaných druhů.⁸

Jak jsem již uvedl výše, jedním z charakteristických rysů nelegálního obchodu s chráněnými druhy fauny a flóry je jeho extrémní výnosnost. Na začátku devadesátých let minulého století byla hodnota celosvětově legálně obchodovaných volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, včetně výrobků z nich, odhadována na 160 miliard amerických dolarů, v roce 2009 dosáhla odhadovaná hodnota výše 323 miliard dolarů. Pro Evropskou unii ve stejné kategorii dosahoval odhad hodnoty obchodovaného zboží 93 miliard EUR v roce 2005 a skoro 100 miliard EUR v roce 2009. Je téměř nemožné získat spolehlivé údaje o hodnotě obchodu nelegálního, ale běžné odhady hovoří o částkách dosahujících stovek miliónů amerických dolarů ročně. Pro ilustraci odhady z roku 2008 uvádějí, že nelegální a neregulovaný rybolov dosahoval objemu mezi 10 - 23 miliardami dolarů za rok. Nelegálnímu obchodu s ohroženými druhy přisoudily odhady v roce 2011 hodnotu mezi 8 a 11 miliardami dolarů ročně.⁹ Ačkoli tato čísla jsou především v případě nelegálního obchodu založena na odhadech, kde statistiky často zahrnují pouze odhalené případy reprezentující jen zlomek skutečných a neodhalených částí nelegálních aktivit, je zde patrný trend relativně vysokého nárůstu legálního i nelegálního obchodu.

Uvedená výnosnost je dána především nejčastější strukturou samotného nelegálního obchodního vztahu, kdy na jedné straně nacházíme chudé obyvatele rozvojových zemí, kteří jsou za mizivý obnos zahraniční měny či za nedostatkové zboží v podobě cigaret nebo drog ochotni opatřit kýžený exemplář, trofej či výrobek. A na druhé straně překupníky, kteří takto získají zboží, které jsou na cílovém trhu schopni prodat se ziskem v řádu stovek procent. Navíc nelegální obchod v této oblasti je často uskutečňován organizovanými skupinami, které vykazují znaky pokročilé spolupráce ne nepodobné sítím obchodníků s drogami. Rozmach elektronických obchodů a vynalézavost pašeráků zvyšuje již nyní velkou latenci tohoto druhu kriminality.

---

⁸ *Wildlife Trade. TRAFFIC*. [online]. 2008 [cit. 2015-01-15]. Dostupné z: <http://www.traffic.org/trade>

⁹ *Wildlife Trade. TRAFFIC*. [online]. 2008 [cit. 2015-01-15]. Dostupné z: <http://www.traffic.org/trade>

Přičemž v sítích hraničních kontrol, policejních či celních razíí končí nejčastěji nejnižší články řetězce – řadoví pašeráci, překupníci a podobně, což, pro často mezinárodní organizované skupiny zabývající se těmito aktivitami, nepředstavuje vážnější komplikace. V tomto ohledu také spatřuji selhání mezinárodního společenství, kdy stále větší organizovanost pachatelů není kopírována vzrůstajícím sepjetím mezinárodní spolupráce v oblasti odhalování a vyšetřování. Mnoho formalizovaných procesů jako například sdílení důkazů, informací z probíhajícího vyšetřování a podobně, je možné pouze oficiální cestou, což je zdlouhavé a nahrává to pachatelům této trestné činnosti. S ohledem na extrémní výši příjmů těchto organizovaných skupin by mezinárodní společenství mělo reagovat navýšením finančních prostředků věnovaných k boji s touto kriminalitou tak, aby i v rozvojových zemích byly veřejné orgány způsobilé účinněji potírat nelegální obchodní aktivity.

2.2. Obchodované zboží

Paleta nejčastěji obchodovaných artiklů na černém trhu se rok od roku mění. Nicméně co do druhu zboží převládají kůže a kožešiny, lovecké trofeje, přísady do výrobků tradiční medicíny, slonovina či nosorožčí rohy a další předměty, jejichž součástí či složkou je exemplár chráněného druhu či jeho část. Významnou položkou jsou také vzácné druhy tropických dřevin a korály. Z živých exemplářů převládají exotičtí ptáci, především papoušci, různé druhy plazů, z obojživelníků pak nejčastěji želvy. Značná poptávka je i po velkých šelmách, tropických druzích akvarijských ryb a primátech, například šimpanzech a orangutanech. Překvapivé prvenství na seznamu nejvíce nelegálně obchodovaných druhů zaujímá Luskoun krátkoocasý, hmyzožravý savec podobný pásovci. Tento druh je v Číně vyhledáván jako kulinářská specialita, což z něho učinilo nejvíce obchodovaný ohrožený druh na světě.¹⁰

Pro ilustraci uvádím několik příkladů obchodovaných exemplářů i s odhadovanou cenou, za kterou jsou na černém trhu obvykle prodávány. Z dostupných dat je zřejmé,

---

¹⁰ *The most traded wild mammal the Pangolin is being eaten to extinction. IUCN.* [online]. 22.7.2013 [cit. 2015-01-19]. Dostupné z: https://www.iucn.org/about/work/programmes/species/our_work/mammals/news_mammals/?13434/The-most-traded-wild-mammal—the-Pangolin—is-being-eaten-to-extinction&_ga=1.41963558.2058501541.1394203643

že živého tygra je možné pořídit na černém trhu za přibližně padesát tisíc amerických dolarů, tygří mládě pak za částku odhadovanou na tři tisíce dolarů. Cena surové slonoviny se na asijském trhu pohybuje okolo osmi set padesáti amerických dolarů za kilogram.¹¹ Tato čísla dokládají, jak velkých zisků mohou pachatelé dosáhnout, když pořizovací cena exemplářů je mnohdy o několik řádů nižší. Speciálně v rozvojových státech je z těchto důvodů velmi znatelná disproporce mezi bohatými pachateli a relativně špatně placenými členy orgánů policie a jiných složek, což vytváří ideální prostředí pro korupci, která pak výrazně ztěžuje vyšetřování tohoto druhu environmentální kriminality v těchto klíčových oblastech.

Lukrativnost podobných nelegálních obchodů je často doprovázena relativně malým rizikem.¹² V případě skutečného dopadení, například při pašování několika exemplářů ohrožených druhů, hrozí pachateli samozřejmě zabavení tohoto pašovaného zboží doprovázené nejčastěji finanční sankcí v podobě pokuty. Při extrémních cenách panujících na černém trhu nejsou tyto postihy schopny pachatele odradit. K trestněprávnímu postihu citelnější povahy je mnohdy třeba velkého počtu exemplářů či naplnění dalších podmínek trestnosti, kterých si jsou pachatelé často velmi dobře vědomi. Nadto samotné riziko odhalení i přes viditelné zlepšení stále není nikterak velké.

2.3. Nelegální obchod s faunou a flórou v České republice

Česká republika byla z pohledu mezinárodního nelegálního obchodu s faunou a flórou tradičně v postavení tranzitního státu. Statistiky především z devadesátých let minulého století řadily tehdejší Československo vedle Nizozemska a Francie k evropským státům, které jsou do nelegálních obchodů nejvíce zapojeny. Hlavním důvodem byla výhodná poloha na křižovatce pašeráckých cest z Afriky a Asie, které kopírovaly tradiční tranzitní trasy pašeráků drog. Nedostatečná právní úprava

---

¹¹ *Exotic Animals for Sale. HAVOCSCOPE: Black Market Information and Intelligence.* [online]. 2015 [cit. 2015-01-19]. Dostupné z: <http://www.havocscope.com/exotic-animals-for-sale>

¹² Srovnej CHMELÍK, Jan. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení: vysokoškolská učebnice.* 1. vyd. Praha: Linde, 2005, s. 22. ISBN 80-720-1543-5.

a liknavost veřejných orgánů vynesla státu nelichotivé postavení velmoci nelegálního obchodu.

V historii samostatné České republiky došlo k znatelnému zlepšení situace především z důvodu přijetí nového právního rámce, který je podrobněji pojednán v dalších kapitolách a zvýšené snaze státu v potírání této kriminality. Ačkoli situace v posledním desetiletí vyznívá mírně optimisticky, nelegální obchod s chráněnými druhy rostlin a živočichů nebyl na našem území zdaleka potlačen a Česká republika je i nadále vyhledávanou tranzitní zemí. S rostoucí životní úrovní jsou čeští sběratelé a chovatelé také čím dál častěji v postavení koncových zákazníků. V souvislosti s tímto novým trendem vyvstává otázka, proč jsou tuzemští zájemci ochotni zaplatit vysoké částky za nelegálně dovážené zboží, z něhož minimálně část by se dala pořídit i oficiální legální cestou pomocí patřičných povolení. Odpověď není dle mého názoru jednoznačná, ale jeden z aspektů spatřuji ve zdlouhavosti a náročnosti administrativních procedur. V situaci, kdy jsou na internetových stránkách relativně běžně dostupné návody a triky, kterak si žádaný artikl opatřit nelegální cestou, je lákavé obejít nepřiměřeně dlouhé oficiální legální postupy s nejistým výsledkem.

Ze statistik České inspekce životního prostředí od roku 1997 je patrné rostoucí číslo počtu případů pravomocně zabavených exemplářů chráněných rostlin a živočichů.¹³ Za rok 2012 skončilo pravomocným zabavením 81 případů při počtu 1077 zabavených exemplářů, v roce 2013 pak 95 případů a 631 zabavených exemplářů. Pro rok 2014 uvádí statistika 139 případů končících pravomocným zabavením při počtu 4474 exemplářů a 92 kilogramech salepu.¹⁴ Z hlediska neživých exemplářů jsou to nejčastěji preparáty, kožešiny, části těl a výrobky z mrtvých těl, výrobky z kůže, masti a jiné výrobky tradiční medicíny, schránky bezobratlých, v menší míře výrobky z peří, plazi konzervovaní v alkoholu, sušené rostliny a podobně.¹⁵ Poměrně časté je i pašování živých exemplářů. Statistikám zabavených exemplářů této oblasti dominují ptáci

---

¹³ *Přehled činnosti ČIŽP v CITES. ČIŽP.* [online]. 2004 – 2015 [cit. 2015-01-21]. Dostupné z: <http://www.cizp.cz/files/=4524/CITES1997-2014.pdf>

¹⁴ Salep je tradiční horký nápoj z oblastí Blízkého východu. Jednou z přísad je jemně namletý salepový kořen. Jedná se o kořen Vstavače mužského jinak zvaného horská orchidej. V České republice je tato rostlina chráněna jako silně ohrožený druh.

¹⁵ *Přehled zabavených neživých exemplářů. ČIŽP.* [online]. 13.2.2015 [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: <http://www.cizp.cz/zdroj.aspx?typ=4&Id=4556&sh=1962326521>

(nejčastěji pěvci, papoušci a dravci) plazi (nejčastěji trnorepi, želvy, hadi a chameleoni) a rostliny (především kaktusy a orchideje). V nižší míře jsou to bezobratlí, primáti a obojživelníci.¹⁶ Nejdrastičtější část těchto statistik představují počty exemplářů uhynulých při transportu. Nelegální převoz má mnoho různých variant, ale hlavním účelem je ukrytí převáženého kontrabandu za každou cenu. Živočichové jsou často převáženi v cestovních kufrech maskováni mezi ostatními předměty, mnohdy naskládáni těsně vedle sebe bez možnosti pohybu, za omezeného přístupu vzduchu a bez možnosti přijímat potravu. Nejsou ojedinělé ani případy vtěsnání převážených exemplářů ptáků do plastových lahví a jiné extrémní varianty převozu.¹⁷ V důsledku podobného zacházení mnoho živých exemplářů hyne při přepravě či v jejím důsledku později.

Z uvedených zdrojů je patrné, že i přes stoupající trend v počtu odhalených případů se Česká republika s nelegálním obchodem s chráněnými druhy rostlin a živočichů stále potýká a řešení otázek souvisejících s vhodným řešením environmentální kriminality je proto více než aktuální.

---

¹⁶ *Přehled zabavených živých exemplářů. ČÍŽP.* [online]. 13.2.2015 [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: <http://www.cizp.cz/zdroj.aspx?typ=4&Id=4555&sh=-1038954549>

¹⁷ CHMELÍK, Jan. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení: vysokoškolská učebnice*. 1. vyd. Praha: Linde, 2005, s. 50 - 51. ISBN 80-720-1543-5.

3. Prameny právní úpravy ochrany ohrožených druhů živočichů a rostlin a obchodování s nimi

3.1. Prameny práva obecně a základní charakteristika jednotlivých oblastí původu environmentálních norem

Prameny práva jsou dle právní teorie „*formy, v nichž je právo obsaženo, v nichž je třeba hledat právní normy, a které jsou tedy vlastně bezprostředním pramenem poznání práva.*“¹⁸ Pro detailnější popis právní úpravy environmentální kriminality, jejího postihování a trestání ve vnitrostátním právu, je třeba nejprve shrnout právní úpravu obchodu s ohroženými druhy a určit prameny právních norem, které tuto oblast upravují.

Základním pramenem určujícím přístup mezinárodního společenství k ochraně ohrožených druhů rostlin a živočichů jsou mezinárodní normativní právní smlouvy. Mezinárodní právo životního prostředí má klíčovou roli, protože valná část obchodu, ať již legálního či nelegálního, se odehrává napříč státy a v dnešním globalizovaném, propojeném světě vyžaduje boj s environmentální kriminalitou úzkou mezinárodní spoluprací. Proto bude mezinárodním pramenům právní úpravy věnována první část této kapitoly.

Dalším rozsáhlým zdrojem environmentálních norem je právo Evropské unie, které významně ovlivňuje vnitrostátní legislativu v oblasti životního prostředí již od doby, kdy se Česká republika ucházela o vstup do Evropské unie v pozici kandidátské země a přizpůsobovala své vnitrostátní předpisy právu unijnímu. Tento vliv a dopad unijních předpisů je ještě výraznější po vstupu České republiky do Evropské unie 1.5. 2004.¹⁹ Nejdůležitější evropské předpisy k této problematice budou pojednány v druhé části této kapitoly.

---

¹⁸ BOGUSZAK, J., ČAPEK, J., GERLOCH, A. *Teorie práva*. 2. přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004, s. 38. ISBN 80-735-703-00.

¹⁹ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí: vysokoškolská učebnice*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 149. ISBN 978-807-4003-387.

Třetí a z hlediska této diplomové práce nejpodstatnější částí je pohled na vnitrostátní právní úpravu. Ta, byť do velké míry přizpůsobena mezinárodním i unijním právním předpisům, zastává stále klíčovou roli především v oblasti úpravy samotné trestněprávní odpovědnosti a postihování environmentální kriminality v oblasti nelegálních aktivit souvisejících s ohroženými druhy rostlin a živočichů.

3.2. Mezinárodní právo

3.2.1. Základní charakteristika

„Nejdůležitějším a zároveň nejčastěji se vyskytujícím pramenem mezinárodního práva životního prostředí jsou bezesporu mezinárodní úmluvy.“²⁰ Úmluv zabývajících se ochranou fauny a flóry je celá řada. Některé jsou zaměřeny na ochranu druhů, jiné na ochranu celých ekosystémů či stanovišť. Dle rozsahu působnosti rozlišujeme úmluvy globálního charakteru a úmluvy regionálního charakteru. Jako významově nejdůležitější globální úmluvy, které tvoří základ mezinárodního práva v oblasti ochrany fauny a flóry uvádím:

1.) Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam zvláště jako biotopy vodního ptactva (*Convention on Wetlands of International Importance Especially as Waterfowl Habitats*), dle místa podpisu v roce 1971 známá též jako Ramsarská úmluva, která má zajistit co nejširší ochranu mokřadů, jakožto významných stanovišť a vodního ptactva na tyto mokřady navázaného. Na Seznamu ohrožených mokřadů, který je veden v rámci této úmluvy, jsou čtyři mezinárodně významné mokřady v České republice. Ohrožujícími faktory v těchto lokalitách jsou stavební činnost a intenzivní pěstování ryb, kdy právě z těchto důvodů jsou tyto čtyři mokřady vedeny jako ohrožené;²¹

2.) Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví (*Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage*), podepsaná v Paříži roku 1972, jejímž cílem je ochrana výjimečně hodnotných kulturních památek a přírodních oblastí. Tato úmluva má v současnosti 191 signatářských států;²²

---

²⁰ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí: vysokoškolská učebnice*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s.115. ISBN 978-807-4003-387.

²¹ Ministerstvo životního prostředí, kontaktní osoba Mgr. Libuše Vlasáková.

²² *States Parties. UNESCO World Heritage Centre*. [online]. 1992-2015 [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: <http://whc.unesco.org/en/statesparties>

3.) Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů (Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals) sjednána v Bonnu roku 1979, kladoucí si za cíl ochranu migrujících živočichů;

4.) Úmluva o biologické rozmanitosti (Convention on the Biological Diversity), s třemi hlavními cíli – zachováním biologické rozmanitosti, udržitelným využíváním složek biologické rozmanitosti, spravedlivým a rovnocenným rozdělováním přínosů plynoucích z využívání genetických zdrojů.²³

3.2.2. CITES

Zdaleka nejpodstatnější pro úpravu ochrany ohrožených druhů a obchodu s nimi je však **Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin** (CITES - Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) (dále jen „Úmluva“ nebo „Úmluva CITES“), která je obecně považována za nejefektivnější prostředek ochrany životního prostředí v mezinárodním právu. Tato Úmluva je výsledkem snahy mezinárodního společenství reagovat na stále se zvyšující úbytek druhů způsobený neregulovaným mezinárodním obchodem. Byla podepsána 3. března 1973 ve Washingtonu a nabyla účinnosti 1. července 1975. Poslední zemí, která se stala smluvní stranou byl k 5.2. 2014 Irák.²⁴ V této chvíli je Úmluva účinná ve 180 státech světa.²⁵ Česká a Slovenská federativní republika k Úmluvě přistoupila 28. února 1992 s účinností od 28. května stejného roku.²⁶ Samostatná Česká republika převzala závazky z Úmluvy bez přerušení k 1. lednu 1993.

Název Úmluvy CITES by, díky obsaženému slovu *obchodování*, mohl budit dojem, že se jedná o dohodu obchodní. Tato Úmluva je ve skutečnosti dohodou na ochranu biodiverzity, tedy instrumentem ochrany životního prostředí.²⁷ V preambuli jsou

---

²³ Introduction. CBD. [online]. 2015 [cit. 2015-01-15]. Dostupné z: <http://www.cbd.int/intro/default.shtml>

²⁴ List of Contracting Parties. CITES. [online]. 2015 [cit. 2015-01-16]. Dostupné z: http://www.cites.org/eng/disc/parties/chronolo.php?order=field_country_date_of_joining&sort=desc

²⁵ Member countries. CITES. [online]. 2015 [cit. 2015-01-16]. Dostupné z: <http://www.cites.org/eng/disc/parties/index.php>

²⁶ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí číslo 572/1992 Sb.

²⁷ STEJSKAL, V., VILÍMKOVÁ, V. *Zákon o obchodování s ohroženými druhy a předpisy související: komentář: podle stavu k 1. 1. 2005*. 1. vyd. Praha: Linde, 2005, s. 20. ISBN 80-720-1512-5.

uvedeny hlavní teze a hodnoty, na nichž Úmluva spočívá. Smluvní státy zde uznávají nenahraditelnou hodnotu volně žijících živočichů a rostlin, konstatují nutnost jejich ochrany pro současné i budoucí generace a v neposlední řadě i konstatují, že pro ochranu určitých druhů před nadměrnou exploatací mezinárodním obchodem je nutná mezinárodní spolupráce, v níž právě státy a národy jsou a mají být nejlepšími ochránci své vlastní fauny a flóry. V současné době je pod ochranou Úmluvy CITES přibližně 5600 druhů živočichů a 30 000 druhů rostlin.²⁸

„Účelem úmluvy je postavit mezinárodní obchod s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami pod společnou kontrolu (sledování a regulování) všech zemí světa, aby se docílila ochrana ohrožených druhů fauny a flóry před úplným vyhynutím nebo vyhubením ve volné přírodě vlivem bezohledného získávání pro obchodní účely.“²⁹ Tedy obchod s ohroženými druhy³⁰ nikoliv zcela zakázat, ale podrobit regulaci, která zohledňuje aktuální ohroženost daného druhu vyhubením, kdy z hlediska tohoto ohrožení je nastavena přísnost konkrétních opatření.

3.2.3. Zařazování druhů do příloh

Je třeba uvést, že Úmluva chrání nejen živé rostliny a živočichy, ale také jejich mrtvá těla, jejich části a odvozeniny z nich. Tyto složky shrnuje jednotnou definicí jako *exemplář*.³¹

Pro naplňování výše zmíněného účelu jsou v rámci Úmluvy druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin rozděleny do tří příloh, z nichž každá odráží stupeň ohrožení konkrétního druhu. Podmínkou zařazení druhu do příslušné přílohy je, že se musí jednat o: volně žijícího živočicha či planě rostoucí rostlinu, jejichž přežití ve volné přírodě je ohroženo či potenciálně ohroženo a po nichž je poptávka ze strany mezinárodního obchodu.³²

---

²⁸ *The CITES species*. CITES. [online]. 2015 [cit. 2015-01-16]. Dostupné z: www.cites.org/eng/disc/species.php

²⁹ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí: vysokoškolská učebnice*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 345. ISBN 978-807-4003-387.

³⁰ Dle Úmluvy CITES – druh, poddruh, nebo geograficky oddělená populace.

³¹ K tomu podrobně Čl. I. Úmluvy CITES, písm. b – definice pojmu exemplář.

³² DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí: vysokoškolská učebnice*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 345. ISBN 978-807-4003-387.

V příloze I najdeme ty druhy ohrožené vyhubením, které jsou nebo mohou být obchodem negativně ovlivněny. Jsou zde zastoupeny mimo jiné mořské želvy, kytovci, velké šelmy, lidoopi, exotické dřeviny a další. Obchod s těmito druhy je obecně zakázán a bývá povolen jen ve zvláště odůvodněných výjimečných případech a je doprovázen nejpřísnějšími administrativními procedurami.

V příloze II jsou zahrnuty druhy, které vyhubením bezprostředně ohroženy nejsou, ale být by mohly, kdyby obchod s těmito druhy nebyl podřízen přísným opatřením, zabráňujícím jejich využívání neslučitelným s jejich přežitím. V této kategorii jsou zahrnuty i druhy s uvedenými zaměnitelné, aby obchod s těmi skutečně ohroženými mohl být účinně kontrolován.

V poslední příloze III jsou ty druhy, které jsou ohroženy pouze v konkrétních smluvních státech Úmluvy a tyto státy vyjádřily vůli v rámci prevence omezit či zabránit jejich obchodování a žádají k tomu spolupráci ostatních států, protože ochrana pouze na národní úrovni by nebyla dostatečná.

3.2.4. Provádění Úmluvy na vnitrostátní úrovni

Úmluva je prováděna jednotlivými smluvními státy s využitím k tomu povolovaných vědeckých, výkonných a kontrolních institucí. Samotné monitorování a kontrola obchodu s exempláři je založena na systému vydávání standardizovaných potvrzení a povolení. Tyto dokumenty osvědčují původ exempláře, zahrnují nutné identifikační údaje a opravňují k tomu kterému způsobu obchodování.

Úmluva nemá bezprostřední účinky, a proto její ustanovení musí být provedena vnitrostátní legislativou. Smluvní strany jsou pak zavázány přijmout taková opatření, aby ustanovení Úmluvy uváděly v život a znemožnily takové obchodování s exempláři, které by ji porušovalo. Tato opatření by měla obsahovat možnost pokutování obchodu či držby exemplářů, případně obojího a umožňovat konfiskaci nebo navrácení těchto exemplářů do států původu. Z hlediska sankcí či případné trestněprávní odpovědnosti,

dává Úmluva de facto volnou ruku signatářským státům pro vlastní úpravu, neboť ve svém textu kromě výše zmíněného provedení neklade žádné další požadavky. Jednotlivé smluvní státy mohou, a v praxi tomu tak často bývá, upravit vnitrostátní legislativu přísněji.

V České republice jsou závazky z Úmluvy vtěleny do zákona číslo 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který recipuje také požadavky kladené právem Evropské unie a tvoří základ vnitrostátní právní úpravy této problematiky.

Úmluva je tedy jakýmsi minimálním standardem ochrany a je prohlubována vnitrostátní úpravou jednotlivých signatářských států. Na jejich vůli je také úměrně závislá i míra efektivity tohoto systému mezinárodní regulace, neboť neexistuje žádný závazný postup, který by nutil smluvní státy k respektování Úmluvy, vyjma krajní možnosti úplného pozastavení obchodu porušujícího státu s exempláři. Což je prostředek, dle mého názoru, jen těžko dostačující.

3.3. Právo Evropské unie

3.3.1. Základní charakteristika

Evropská unie (dále jen „EU“) je jeden s největších spotřebitelských trhů v oblasti obchodu s ohroženými druhy zvířat a rostlin. Proto musela nutně reagovat vytvořením legislativního rámce k úpravě legálního obchodu i upravit svými právními nástroji prevenci, postih a potírání obchodu nelegálního.³³ Lze říci, že právní předpisy EU do jisté míry opisují úpravu mezinárodní, v určitých aspektech uvedených níže se však odlišují a bez výraznějších pochybností lze evropskou úpravu označit za přísnější. Mnohým tématům je také věnována větší pozornost. Svou povahou jsou předpisy EU mnohdy přímo použitelné a EU prostřednictvím svých institucí může efektivně vymáhat

---

³³ EUROPEAN COMMISSION. *Wildlife trade regulations in the European Union: an introduction to CITES and its implementation in the European Union*. Lucembursko: Office for Official Publications of the European Communities, 2010, s. 7. ISBN 978-92-79-15148-4.

jejich prosazování a dodržování, což je nesporná výhoda oproti „na vůli států“ závislému mezinárodnímu právu.

3.3.2. Nejdůležitější evropské právní předpisy

S účinností od roku 1984 EU (tehdy ještě Evropské společenství, proto v tomto odstavci používám termín Společenství) provádí ustanovení Úmluvy CITES prostřednictvím svých předpisů.³⁴ Evropská unie jako organizace dosud není smluvní stranou Úmluvy, ačkoli administrativní překážky pro její členství již byly odstraněny. Všechny členské státy EU jsou smluvními stranami Úmluvy CITES.

Prvním právním předpisem přijatým k provádění Úmluvy bylo nařízení rady (EHS) číslo 3626/82 z roku 1982. Větší část tohoto předpisu nabyla účinnosti začátkem roku 1984, od kdy, jak už bylo uvedeno výše, je datována i snaha Společenství o komplexní právní úpravu v duchu Úmluvy. V preambuli jsou konstatovány důvody k přijetí tohoto harmonizačního opatření uvnitř Společenství, mimo jiné: *i*) ochrana živočichů a rostlin je záležitost, která se bezprostředně týká Společenství, kdy provedení Úmluvy je důležitým opatřením ochrany těchto druhů; *ii*) za účelem ochrany ohrožených druhů je třeba, aby obchodní politiky nastavené Úmluvou byly uplatňovány jednotně tak, aby nebyl ovlivněn volný pohyb zboží v rámci Společenství; *iii*) současný stav některých druhů žádá přijetí přísnějších opatření, než jsou stanovena v Úmluvě; a v neposlední řadě; *iv*) je nutná společná úprava administrativních procedur, jako jsou povolení, jednotná identifikace a další, které umožní efektivnější prosazování Úmluvy na území Společenství.³⁵

Jako reakce na zavedení jednotného trhu a s tím souvisejícího zrušení kontrol na vnitřních hranicích, pokrok ve vědeckém poznání a změny ve struktuře legálního i nelegálního obchodu s ohroženými druhy v rámci EU, bylo toto nařízení nahrazeno v roce 1997 novou právní úpravou. Tou bylo **nařízení Rady číslo 338/97/ES ze dne**

---

³⁴ EUROPEAN COMMISSION. *Wildlife trade regulations in the European Union: an introduction to CITES and its implementation in the European Union*. Lucembursko: Office for Official Publications of the European Communities, 2010, s. 7. ISBN 978-92-79-15148-4.

³⁵ Nařízení rady (EHS) číslo 3626/82 ze dne 3. prosince 1982, o provádění Úmluvy o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.

9. prosince 1996, o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi (*Council Regulation (EC) No 338/97, on the protection of species of wild fauna and flora by regulating trade therein*) (dále jen „Nařízení“). Tento předpis i přes své početné novelizace³⁶ dodnes poskytuje základní právní rámec a stanovuje pravidla pro obchod s ohroženými druhy uvnitř EU i mezi členskými státy a třetími zeměmi.³⁷ Jako hlavní prováděcí předpis k Nařízení bylo později přijato nařízení Komise číslo 865/2006, ze dne 4. května 2006, které ve znění pozdějších předpisů především podrobně upravuje vydávání povolení, potvrzení a jiné formální postupy, čímž zakotvuje v právně závazné podobě postupy, které jsou na mezinárodní úrovni řešeny pouze formou doporučení.³⁸

Ve výčtu nejdůležitějších předpisů EU v oblasti regulace obchodu s ohroženými druhy provádějících Úmluvu je třeba ještě uvést prováděcí nařízení Komise (EU) číslo 792/2012 ze dne 23. srpna 2012, kterým se stanovuje vzor formuláře povolení, potvrzení a dalších identifikačních dokumentů uvedených v Nařízení.

Podobně jako Úmluva v mezinárodní právní úpravě zařazuje i Nařízení ohrožené druhy zvířat a rostlin do příloh, které jsou jeho součástí. Jak bylo řečeno, součástí Úmluvy jsou přílohy I-III, rozlišující druhy dle stupně jejich ohrožení. Nařízení naproti tomu rozčleňuje ohrožené druhy do čtyř příloh označených písmeny A, B, C, D. Přílohy A, B a C do značné míry korespondují s přílohami I, II, III Úmluvy, ale obsahují navíc některé druhy, které jsou chráněny podle právních předpisů EU. „*Prakticky však legislativa ES zařazuje velké množství druhů do přísnější kategorizace než Úmluva CITES.*“³⁹ Příloha D, pro kterou neexistuje žádný ekvivalent v rámci Úmluvy, zahrnuje druhy, které by mohly být do budoucna způsobilé pro zařazení do jedné z přísnějších

---

³⁶ Poslední předpisem novelizujícím Nařízení je nařízení Komise (EU) č. 709/2010 ze dne 22. července 2010.

³⁷ EUROPEAN COMMISSION. *Wildlife trade regulations in the European Union: an introduction to CITES and its implementation in the European Union*. Lucembursko: Office for Official Publications of the European Communities, 2010, s. 11. ISBN 978-92-79-15148-4.

³⁸ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí: vysokoškolská učebnice*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 402. ISBN 978-807-4003-387.

³⁹ STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost právní stav k 1.1.2006*. Praha: Linde, 2006, s. 301. ISBN 80-720-1609-1.

příloh, a proto je obchod s nimi monitorován. Z tohoto důvodu je tato příloha často označována jako „monitorovací seznam“.⁴⁰

3.3.3. Zařazení druhů do příloh dle Nařízení

V tomto odstavci stručně přibližují obsah jednotlivých příloh Nařízení.

Příloha A obsahuje: všechny druhy uvedené v příloze I Úmluvy, vyjma těch, vůči nimž uplatnily výhradu všechny členské státy EU; některé druhy z příloh II a III Úmluvy, pro které EU přijala přísnější ochranná opatření a některé druhy neuvedené v Úmluvě. Komerční obchod z, do a v rámci EU je obecně pro druhy uvedené v příloze A zakázán. Exempláře druhů narozených v zajetí uvedených v příloze A jsou však z tohoto zákazu vyňaty a mohou být obchodovány pro komerční účely. Zahraniční obchod do a z EU se řídí ustanoveními srovnatelnými s těmi, které se vztahují na druhy uvedené v příloze I Úmluvy.⁴¹

Příloha B obsahuje: všechny druhy uvedené v příloze II Úmluvy, vyjma těch, vůči nimž uplatnily výhradu všechny členské státy EU; některé druhy uvedené v příloze III Úmluvy a některé druhy neuvedené v Úmluvě. Pro dovoz, vývoz a reexport exemplářů druhů uvedených v příloze B do či z EU je vyžadována stanovená formalizovaná dokumentace. Pravidla EU týkající se druhů přílohy B jsou přísnější než v Úmluvě, neboť vyžadují pro dovoz těchto exemplářů do EU kromě dovozního povolení i povolení vývozní ze státu původu.⁴²

Příloha C obsahuje: všechny druhy uvedené v příloze III Úmluvy, vyjma těch, vůči nimž uplatnily výhradu všechny členské státy EU. Druhy uvedené v příloze C nevyžadují povolení k dovozu. Dovoz může probíhat na základě vývozního povolení

---

⁴⁰ EUROPEAN COMMISSION. *Wildlife trade regulations in the European Union: an introduction to CITES and its implementation in the European Union*. Lucembursko: Office for Official Publications of the European Communities, 2010, s. 11. ISBN 978-92-79-15148-4.

⁴¹ EUROPEAN COMMISSION., TRAFFIC. *Reference Guide to the European Union Wildlife Trade Regulations*. Brusel, Belgie. 2013. s. 16. [online]. Dostupné z: http://www.traffic.org/general-reports/traffic_pub_gen54.pdf

⁴² EUROPEAN COMMISSION., TRAFFIC. *Reference Guide to the European Union Wildlife Trade Regulations*. Brusel, Belgie. 2013. s. 18. [online]. Dostupné z: http://www.traffic.org/general-reports/traffic_pub_gen54.pdf

dle Úmluvy, povolení k (opětovnému) dovozu nebo osvědčení o původu, společně s doložením oznámení o dovozu. Oznámení o dovozu není doklad dle Úmluvy a jedná se tedy o přísnější opatření EU.⁴³

Příloha D, takzvaný „monitorovací seznam“, jak bylo uvedeno výše, obsahuje: některé druhy uvedené v příloze III Úmluvy a některé druhy neuvedené v Úmluvě.⁴⁴ Dovoz těchto exemplářů vyžaduje oznámení o dovozu.

Tento přehled obsahuje základní a nutně zestručněný výčet obsahu jednotlivých příloh. Z těchto obecných pravidel existují výjimky, které v jednotlivých odůvodněných případech umožňují využití druhů uvedených v přílohách v jiném režimu, než je pro konkrétní druh obecně, dle jeho zařazení, povolen. Je tomu tak například v případě exemplářů narozených a odchovaných v zajetí, kdy je však nutné bezpečně prokázat původ rodičů i příslušnost potomstva k těmto rodičům. K náležitostem prokázání původu patří, dle názoru Nejvyššího správního soudu, výsledek paternitního testu DNA, který nemůže být nahrazen žádným jiným dokumentem.⁴⁵ Další výjimky se týkají exemplářů uměle vypěstovaných, exemplářů rodinného či osobního charakteru, putovních výstav, nekomerčních zápůjček, výměn a darů mezi vědeckými institucemi a podobně.

3.3.4. Shrnutí rozdílů mezi mezinárodní úpravou a evropskými předpisy

Při podrobnějším pohledu na tuto legislativu je patrné, že vytyčuje právní rámec obchodu s ohroženými druhy ve dvou liniích, jednak linií, na které úprava EU víceméně provádí ustanovení Úmluvy a linií druhou, kde jde úprava nad rámec požadavků mezinárodního práva. Nyní se pokusím uvést hlavní rozdíly mezi mezinárodní právní

---

⁴³ EUROPEAN COMMISSION., TRAFFIC. *Reference Guide to the European Union Wildlife Trade Regulations*. Brusel, Belgie. 2013. s. 18. [online]. Dostupné z: http://www.traffic.org/general-reports/traffic_pub_gen54.pdf

⁴⁴ EUROPEAN COMMISSION. *Wildlife trade regulations in the European Union: an introduction to CITES and its implementation in the European Union*. Lucembursko: Office for Official Publications of the European Communities, 2010, s. 12. ISBN 978-92-79-15148-4.

⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 8 As 62/2006.

úpravou reprezentovanou Úmluvou CITES a její obdobou v předpisech EU obsaženou ve výše uvedených a dalších pramenech.

Předně právní předpisy EU stanovují přísnější podmínky pro dovoz, než ty, které platí dle Úmluvy. Dovození povolení nejsou požadována jen u druhů v příloze A, ale i pro druhy uvedené v příloze B. Oznamení o dovozu jsou nutná i pro druhy uvedené v přílohách C a D. Některé druhy jsou přesunuty do přílohy A a nelze s nimi tedy obchodovat ani je používat pro komerční účely. Pro adresáty živých exemplářů druhů uvedených v přílohách A a B, pokud jsou zcela výjimečně povoleny k dovozu do EU, stanovuje evropská úprava povinnost prokázat, že jsou vhodně vybaveni pro umístění i péči o ty exempláře. Úmluva tento požadavek vhodného ubytování a péče stanovuje pouze pro druhy uvedené v příloze I. Předpisy EU upravují obchod uvnitř a mezi členskými státy, který se považuje za vnitrostátní obchod, tak i mezinárodní mezi členskými státy a třetími zeměmi. Naproti tomu Úmluva upravuje pouze obchod mezinárodní. Nejdůležitější a z hlediska efektivity ochrany ohrožených druhů nejpodstatnější rozdíl pak spatřuji v možnosti členských států pozastavit dovoz určitých druhů či z určitých zemí, a to i v případě, kdy je podle Úmluvy povolen.⁴⁶

Většina předpisů EU v oblasti obchodu s ohroženými druhy je přímo aplikovatelná ve všech členských státech, nicméně k výkonu některých ustanovení je třeba jejich provedení do vnitrostátních právních předpisů a doplnění o otázky, které zůstávají pod svrchovaností každého členského státu, jako jsou například sankce. Každý členský stát má také odlišné právní předpisy v oblasti zachování biologické rozmanitosti, zachování druhů, veterinární a rostlinolékařské předpisy a další, které obchod s ohroženými druhy více či méně ovlivňují.

---

⁴⁶ EUROPEAN COMMISSION. *Wildlife trade regulations in the European Union: an introduction to CITES and its implementation in the European Union*. Lucembursko: Office for Official Publications of the European Communities, 2010, s. 13. ISBN 978-92-79-15148-4.

3.3.5. Trestněprávní odpovědnost za environmentální kriminalitu v předpisech EU

Ve vztahu k trestněprávní odpovědnosti za kriminalitu související s obchodováním s ohroženými druhy je nutno uvést, že EU již od přelomu tisíciletí vykazuje snahu harmonizovat ochranu životního prostředí za pomoci trestního práva. Jedním z důvodů pro položení základů určité minimální společné trestněprávní odpovědnosti v ochraně životního prostředí byl mimo jiné nárůst trestných činů organizovaných skupin a právnických osob.⁴⁷ Prvním pokusem o úpravu trestní odpovědnosti v rámci EU na tomto úseku bylo rámcové rozhodnutí Rady číslo 2003/80/SVV, o ochraně životního prostředí prostřednictvím trestního práva. Toto rámcové rozhodnutí však později zrušil Evropský soudní dvůr pro chybný právní základ.⁴⁸ Nejvýznamnějším úspěchem na tomto poli bylo pozdější přijetí směrnice Evropského parlamentu a Rady číslo 2008/99/ES, ze dne 19. listopadu 2008, o trestněprávní ochraně životního prostředí, která do značné míry čerpala inspiraci z úmluvy Rady Evropy číslo 172, o trestněprávní ochraně životního prostředí, přijaté v roce 1998 ve Štrasburku. Touto směrnicí je ukládáno členským státům postihovat a trestat konkrétních devět druhů jednání, která představují vážné ohrožení životního prostředí. Dále je ukládána i povinnost zavedení právní odpovědnosti právnických osob za tyto trestné činy. Členské státy mají zajistit i trestnost účastenství na úmyslných formách těchto vyjmenovaných činů a sankce za ně mají být účinné, přiměřené a odrazující. Mezi tyto vymezené skutkové podstaty patří i:

f) usmrcování, ničení, držení nebo odchyt jedinců chráněných druhů volně žijících živočichů nebo planě rostoucích rostlin, kromě případů, kdy se toto jednání týká zanedbatelného množství jedinců těchto druhů a má zanedbatelný dopad na stav daných druhů z hlediska ochrany a g) obchodování s jedinci chráněných druhů volně žijících živočichů nebo planě rostoucích rostlin nebo s jejich částmi a odvozeninami, kromě případů, kdy se toto jednání týká zanedbatelného množství jedinců těchto druhů a má

---

⁴⁷ STEJSKAL, V. *Nová komunitární trestněprávní ochrana životního prostředí na obzoru*. České právo životního prostředí, 2007, č. 1, str. 15.

⁴⁸ *Trestněprávní ochrana životního prostředí*. EUROPA. [online]. 13.6.2009 [cit. 2015-01-29].

Dostupné z:

http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_organised_crime/ev0012_cs.htm

*zanedbatelný dopad na stav daných druhů z hlediska ochrany,*⁴⁹ což jsou nepochybně skutkové podstaty směřující k ochraně chráněných druhů živočichů a rostlin před environmentální kriminalitou. Česká republika s výrazným zpožděním, pod tlakem ze strany EU a pod hrozícími sankcemi kompletně implementovala tuto směrnici v roce 2011 takzvanou euronovelou trestního zákoníku provedenou zákonem číslo 330/2011 Sb. a přijetím zákona číslo 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob. O konkrétních dopadech uvedených zákonů pojednám v další části, která je věnována vnitrostátní úpravě. Opět ani tento stručný výtah nemá ambice být komplexním přehledem všech právních předpisů EU na úseku ochrany životního prostředí. Uvádím zde pouze ty nejdůležitější upravující obchod s ohroženými druhy a s tím související environmentální kriminalitu.

3.3.6. Institucionální zajištění

Na samém závěru této části uvádím institucionální zajištění k vymáhání a efektivnímu prosazování materie právních předpisů EU na úseku obchodu s chráněnými druhy rostlin a živočichů.

V nejširším pojetí je možné říci, že se na tomto podílí do jisté míry všechny hlavní unijní instituce. Evropský parlament a Rada Evropské unie přijímáním nových právních předpisů pomocí legislativního postupu. Evropská rada udáváním směru dalšího rozvoje a budoucího politického směřování EU. Evropská Komise jako nejdůležitější výkonný orgán pak předkládáním a přípravou nových předpisů a jiných aktů v přenesené působnosti či plněním rozličných administrativních úkolů jako je zprostředkování komunikace mezi členskými státy a v neposlední řadě i kontrola a prosazování řádného uplatňování předpisů EU členskými státy.

V této oblasti také působí řada specializovaných či přímo pro tuto agendu zřízených institucí. Například:

- i)* Evropská agentura pro životní prostředí (European Environment Agency, EEA), jakožto pomocný orgán plnící nezastupitelnou roli v přinášení

---

⁴⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2008/99/ES, článek 3, písm. f) a g).

a shromažďování kvalitních a nezávislých informací o životním prostředí, které poskytuje jednotlivým institucím EU i členským státům;⁵⁰

- ii) Výbor pro obchod s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (The Committee on Trade in Wild Fauna and Flora), zřízený jako poradní orgán Komise pro oblast obchodu s ohroženými druhy, který navrhuje opatření a možnosti potřebné pro zkvalitnění implementace souvisejících předpisů EU;⁵¹
- iii) Vědecká prověřovací skupina (Scientific Review Group, SRG) zřízená Nařízením a tvořena zástupci vědeckých orgánů jednotlivých členských států, která má za úkol posuzovat odborné otázky související s aplikací Nařízení.⁵² SRG se obvykle schází třikrát za rok v Bruselu a provádí rozbor všech vědeckých otázek, souvisejících s aplikací předpisů EU o obchodu s ohroženými druhy. Na základě těchto informací vypracovává stanoviska, která slouží členským státům jako výchozí bod pro možné přehodnocení ochrany některých druhů a také slouží Komisi jako podklad pro případné pozastavení obchodování určitých druhů či z určitých států z důvodu jejich vrůstajícího ohrožení;⁵³
- iv) Skupina pro prosazování předpisů Rady (Enforcement Group, EG), taktéž zřízená Nařízením, která je složena ze zástupců všech členských států, kteří jsou představiteli orgánů odpovědných za sledování dodržování příslušných předpisů. V praxi se jedná zejména o zástupce z řad celních orgánů, policie či inspekce životního prostředí. Úkolem EG je sledovat prosazování právních předpisů v jednotlivých členských státech a navrhopvat možná zlepšení prosazování této legislativy. Zprostředkovává také výměnu

---

⁵⁰ *Kdo jsme. Evropská agentura pro životní prostředí (EEA)*. [online]. 26.11.2014 [cit. 2015-02-01].

Dostupné z: <http://www.eea.europa.eu/cs/about-us/who/who-we-are>

⁵¹ EVROPSKÁ KOMISE. *Předpisy pro obchod s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami v Evropské unii: Úvod do CITES a její implementace v Evropské unii*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2007, s. 16. ISBN 978-92-79-05424-2.

⁵² *Scientific Review Group. EUROPEAN COMMISSION*. [online]. 19.2.2015 [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/cites/srg_en.htm

⁵³ EVROPSKÁ KOMISE. *Předpisy pro obchod s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami v Evropské unii: Úvod do CITES a její implementace v Evropské unii*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2007, s. 16. ISBN 978-92-79-05424-2.

informací, zkušeností a odborných znalostí v oblasti obchodu s faunou a flórou, včetně sdílení zpravodajských informací a vedení databází.⁵⁴

Mezi další subjekty spolupůsobící v prosazování legislativy EU patří Europol. Europol je policejní orgán Evropské unie, jehož hlavním cílem je přispět k dosažení bezpečnější Evropy. Tento cíl naplňuje tím, že poskytuje pomoc členským státům v boji proti terorismu a závažné mezinárodní trestné činnosti, jejíž součástí je i nelegální obchod s ohroženými druhy.⁵⁵ Za zmínku jistě stojí i zvláštní skupina Interpolu, který jakožto orgán mezinárodní policejní spolupráce, zřídil speciální složku pro boj s mezinárodním zločinem v oblasti druhové ochrany pod názvem Interpol Subgroup for Wildlife Crime.⁵⁶

Svou nezastupitelnou úlohu zde hrají i nevládní organizace, které svými různorodými aktivitami přispívají k ochraně ohrožených druhů. Ať již monitorováním stavů jednotlivých druhů, sběrem dat a informací, rozšiřováním povědomí o této problematice u široké veřejnosti či přímými aktivistickými zásahy. Lze uvést například organizaci TRAFFIC, Světový svaz ochrany přírody (IUCN), Greenpeace, Evropskou environmentální kancelář (European Environmental Bureau, EEB), Friends of the Earth Europe, BirdLife International a z českého prostředí například Hnutí Duha či Českou společnost ornitologickou.

3.4. Vnitrostátní úprava druhové ochrany

Po exkurzu do právní úpravy mezinárodní a evropské představím v následující části úpravu vnitrostátní. Než se dostanu k samotné trestněprávní odpovědnosti a úpravě řešení environmentální kriminality v trestních předpisech, o kterých pojednám v další kapitole, uvedu krátké shrnutí legislativního rámce ochrany zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin v České republice, jelikož právě na tyto předpisy odkazují

---

⁵⁴ *Enforcement Group. EUROPEAN COMMISSION.* [online]. 19.2.2015 [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/cites/eg_en.htm

⁵⁵ *About us. Europol.* [online]. 2015 [cit. 2015-02-02]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/content/page/about-us>

⁵⁶ CHMELÍK, Jan. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení: vysokoškolská učebnice.* 1. vyd. Praha: Linde, 2005, s. 45. ISBN 80-720-1543-5.

trestněprávní normy s blanketní dispozicí, kdy trestní odpovědnost je vázána na jejich porušení.

Před rokem 1989 byla v tehdejším Československu věnována problematice životního prostředí minimální pozornost. Není proto s podivem, že ani problematika druhové ochrany se nedočkala patřičné úpravy. Pokud už se zde právní úprava nějakého druhu nacházela, měla nejčastěji podobu honebních předpisů a byla zaměřena především na prvoplánovou ochranu živočichů s ohledem na požadavky lovu a myslivosti.⁵⁷ Prvním zákonem, který skutečně směřoval k ochraně druhů s důrazem na druhy vzácné a ohrožené byl zákon číslo 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody. Tento zákon však pochopitelně nezahrnoval problematiku obchodu s těmito druhy a později byl pro svou celkovou nedostatečnost nahrazen zákonem číslo 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

Jak již bylo řečeno výše, od května 1992 nabyla v tehdejší České a Slovenské federativní republice účinnosti Úmluva CITES. Téhož roku byl přijat i zákon České národní rady číslo 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, který nahradil nedostatečnou právní úpravu z let minulých. Tento zákon byl společně s vyhláškou ministerstva životního prostředí číslo 395/1992 Sb., na dlouhou dobu fakticky jediným předpisem, který v tehdejším právním řádu uváděl v život požadavky Úmluvy. Toto platilo až do přijetí zákona číslo 16/1997 Sb., o podmínkách dovozu a vývozu ohrožených druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně a doplnění zákona České národní rady číslo 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Tento nový předpis zásadním způsobem prohluboval a rozšiřoval zakotvení jednotlivých ustanovení Úmluvy na úrovni vnitrostátní. K jeho provedení byla vydána ministerstvem životního prostředí vyhláška číslo 82/1997 Sb. Za současné platnosti některých ustanovení zákona o ochraně přírody a krajiny, představovaly tyto předpisy relativně komplexní právní rámec pro obchodování s ohroženými druhy rostlin a živočichů v duchu mezinárodních závazků plynoucích z Úmluvy CITES.

---

⁵⁷ Srovnej DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí: vysokoškolská učebnice*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 400. ISBN 978-807-4003-387.

Ačkoli byla tato úprava kvalitní a poskytovala rozvinutou druhovou ochranu a účinný systém regulování obchodu, mnohdy přísnější než vyžadovala Úmluva CITES, bylo třeba reagovat na požadavek kompatibility českého práva s právem Evropských společenství v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie. Ačkoli samotným vstupem České republiky do Evropské unie v květnu 2004 začala na našem území platit přímo aplikovatelná legislativa EU v podobě nařízení, především pak Nařízení číslo 338/97, bylo nutné některé aspekty implementovat do vnitrostátního právního řádu. Důvodová zpráva k zákonu o obchodování s ohroženými druhy uvádí v části, která vysvětluje nezbytnost nové právní úpravy mimo jiné: „*Většina ustanovení nařízení Rady (ES) číslo 338/1997 je přímo aplikovatelná v členských státech bez potřeby implementace prostřednictvím národní legislativy. Přesto zůstávají některé požadavky relevantních nařízení Rady (zejména kompetenční, procesní a sankční ustanovení vyplývající z nařízení), které je třeba implementovat na národní úrovni včetně přijetí příslušné legislativy.*“⁵⁸ Právě tyto požadavky vedly k přijetí zákona číslo 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o obchodování s ohroženými druhy“), který nabyt účinnosti 1. května 2004, nahradil úpravu dosavadní a zaujal tak místo hlavního prováděcího vnitrostátního předpisu na úseku mezinárodního obchodu s ohroženými druhy. K bližšímu popisu obsahu zákona lze sáhnout k § 1, který stanovuje předmět úpravy následujícími slovy: *Tento zákon upravuje ochranu volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, které jsou ohroženy na přežití, s cílem jejich zachování regulováním obchodu s nimi v souladu s Úmluvou a právem Evropských společenství.* Zákon po vzoru mezinárodní i evropské úpravy také pracuje s pojmem exemplář, který však má lehce odlišný obsah než je tomu v Úmluvě či Nařízení. K struktuře a poslání zákona pak lze nahlédnout do obsahu a názvů jednotlivých hlav, kde v hlavě druhé jsou stanoveny náležitosti žádostí pro dovoz, vývoz a zpětný vývoz a přemísťování exemplářů a další nakládání s nimi, v hlavě třetí jsou zakotvena podrobná pravidla pro registraci obchodníků a vědeckých institucí a některé odchylky pro zvláštní případy vývozu. V hlavě páté jsou stanoveny náležitosti povolení nebo potvrzení pro dovoz, vývoz, zpětný dovoz nebo přemísťování exemplářů a nakládání s nimi. I na základě tohoto

---

⁵⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy, dostupná ze Systému ASPI, LIT26972CZ, stav k 7. 12. 2014.

letného nahlédnutí do názvů jednotlivých kapitol lze vyvodit, že do velké míry je účelem tohoto zákona adaptace předpisů EU, především pak zakotvení jednotných formálních a administrativních postupů. Samozřejmě v tomto zákoně najdeme i jiné okruhy, jako například ustanovení týkající se správních deliktů a sankcí za ně, postupu při kontrolách a další. Obecně však lze říci, že ustanovení harmonizující formální postupy převažují. Zákon také „stanoví kompetence českých orgánů veřejné správy k provádění jednotlivých ustanovení evropských nařízení.“⁵⁹ Z § 25 a následujících vyplývá, že výkonným orgánem s hlavní odpovědností je Ministerstvo životního prostředí, které má nejširší pravomoci zahrnující mimo jiné i vydávání povolení k vývozu a dovozu exemplářů ve vztahu k třetím zemím. Funkci národního vědeckého orgánu dle Úmluvy CITES zajišťuje podle tohoto zákona Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, která mimo jiné vydává potřebná stanoviska nutná pro získání patřičných povolení. Je zde stanovena i kompetence Krajských úřadů, které například za určitých okolností udělují výjimky ze zákazu obchodní činnosti s exempláři. Ke kontrole jsou dle tohoto zákona povolány celní orgány, Státní veterinární správa, Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský a především pak Česká inspekce životního prostředí, v jejichž kompetenci je i zadržení a zabavení exemplářů. Tento citelný zásah do vlastnictví, v podobě zabavení nezákonně drženého exempláře chráněného druhu, byl opakovaně předmětem rozhodování tuzemských soudů. Například Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku sp. zn. 4 As 79/2013 jednoznačně konstatoval, že důkazní břemeno prokázání původu exemplářů je vždy na straně jejich držitele a nikoli na straně státních orgánů. K tíži vlastníka jde poté i případné neunesení tohoto důkazního břemene, tedy nedostatečné prokázání původu, po kterém nutně následuje odebrání dotčeného exempláře.⁶⁰ Uvedený právní názor se dočkal později svého potvrzení v podobě usnesení Ústavního soudu, který v uvedeném případě odmítl ústavní stížnost a potvrdil závěry předchozích soudů.⁶¹

Zákon o obchodování s ohroženými druhy, přestože byl několikrát novelizován, stále zůstává základem vnitrostátních předpisů v této oblasti a je klíčový i při zkoumání

---

⁵⁹ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí: vysokoškolská učebnice*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 408. ISBN 978-807-4003-387.

⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. 4 As 79/2013.

⁶¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 10. 2013, sp. zn. II. ÚS 3218/13.

naplnění souvisejících skutkových podstat v trestních předpisech, jelikož blanketní dispozice těchto norem na něj, či na zákony v dalším odstavci, odkazují.

Některým aspektům obchodu s ohroženými druhy a jejich ochraně se ve vnitrostátní úpravě, byť okrajově, věnují také další předpisy i mimo oblast práva životního prostředí. Mezi takové řadím například zákon číslo 17/1992 Sb., o životním prostředí, zákon číslo 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, zákon číslo 166/1999 Sb., veterinární zákon, zákon číslo 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, zákon 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči, zákon číslo 162/2003 Sb., o zoologických zahradách a některé další.

4. Trestněprávní ochrana ohrožených druhů fauny a flóry v českých právních předpisech

4.1. Trestněprávní odpovědnost

Základem vnitrostátní úpravy environmentální kriminality proti životnímu prostředí a její části, obchodu s ohroženými druhy rostlin živočichů, je obecné vymezení právní potažmo trestní odpovědnosti. Uvádím proto nejprve stručnou definici právní odpovědnosti a detailnější pohled na trestní odpovědnost, její vznik a složky tak, jak je koncipována českými právními předpisy.

Samotná právní odpovědnost je komplikovaný pojem a na jeho definici a členění nepanuje v teorii práva jasná shoda. Osobně se nejvíce kloním k vymezení, že „*právní odpovědnost je zvláštní forma právního vztahu, ve kterém dochází na základě porušení právní povinnosti ke vzniku nové právní povinnosti sankční povahy.*“⁶²

Trestně právní odpovědnost je vedle odpovědnosti správní a dalších, jedním z druhů právní odpovědnosti ve veřejnoprávní oblasti. Svou povahou se řadí do kategorie právní odpovědnosti deliktní. Deliktní proto, že vzniká za situace, kdy byla porušena nějaká právem uložená povinnost. Tímto porušením se konstituuje nový odpovědnostní vztah pachatele a subjektu, kterým není samotný poškozený, ale stát. Smyslem tohoto vztahu je postih delikventa, tedy uplatnění represivní sankce, která však působí i preventivně.⁶³ Tato prevence je zvláště patrná u trestněprávních sankcí, které představují nejcitelnější zásah do života a majetkových poměrů pachatelů. Prevence ve vztahu k pachateli se nazývá *individuální prevence*, která se dále dělí na *negativní individuální prevenci*, jejímž úkolem je zabránit pachateli v další trestné činnosti a donutit ho k respektování zákonů a *pozitivní individuální prevenci*, která spočívá ve výchovném působení na pachatele. Ve vztahu k celé společnosti je to pak *prevence generální*, která je opětovně dělena na *negativní generální prevenci*, která by měla působit k odstrašení potenciálních

⁶² GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 4. upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 179. ISBN 978-807-3800-239.

⁶³ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 4. upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 186. ISBN 978-807-3800-239.

pachatelů hrozbou trestu a vytvářením dojmu, že zde existuje neodvratnost či alespoň pravděpodobnost potrestání za trestnou činnost a *pozitivní generální prevenci*, která působí na řádné občany a zvyšuje u nich pocit bezpečí a důvěru ve vymahatelnost práva, motivuje je k ostražitosti vůči trestné činnosti, a zároveň je informuje o její škodlivosti.⁶⁴ Protiprávní jednání je na úseku životního prostředí postihováno na úrovni administrativněprávní, pomocí příslušných norem správního práva či trestněprávní, podle příslušných ustanovení práva trestního. Správní odpovědnost je v praxi využívána podstatně častěji. Já se však budu dále věnovat pouze odpovědnosti trestněprávní.

Ta je definována jako „*druh právní odpovědnosti spočívající v následné sankční reakci státní moci na spáchaný trestný čin, jejímž subjektem je pachatel trestného činu. Trestní odpovědnost se zpravidla projevuje v trestních sankcích.*“⁶⁵ Tato definice vyjadřuje, že „*základem trestní odpovědnosti podle platného českého práva je spáchaní trestného činu.*“⁶⁶ Toto pojetí je vyjádřením jedné ze zásad trestního práva, totiž že v demokratických trestněprávních úpravách je trestní právo založeno na odpovědnosti pachatele za spáchaný trestný čin, kdy tomuto činu a jeho připsání konkrétnímu pachateli musí odpovídat i výše ukládaného trestu.⁶⁷ Touto koncepcí se řídilo i české právo stanovující individuální trestní odpovědnost fyzických osob za spáchané trestné činy, což platilo bez výhrad až do přijetí zákona číslo 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, kdy byl princip individuální odpovědnosti prolomen, na české trestní právo neobvyklým, institutem přičitatelnosti trestněprávně relevantního jednání osob fyzických na vrub osob právnických.

---

⁶⁴ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 41. ISBN 978-80-7357-509-0.

⁶⁵ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 1339-1340. ISBN 978-80-7400-059-1.

⁶⁶ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 110. ISBN 978-80-7357-509-0.

⁶⁷ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 53. ISBN 978-80-7357-509-0.

4.1.1. Základy trestní odpovědnosti fyzických osob

K založení trestní odpovědnosti je třeba spáchání trestného činu, tedy protiprávního jednání konkrétního subjektu, kterým došlo k ohrožení či porušení některého právem chráněného zájmu. Samotný pojem trestný čin je definován v § 13 odst. 1, zákona číslo 40/2009 Sb. trestního zákoníku jako „*protiprávní čin (jednání proti právu, contra legem, tedy takové, které lze označit jako delikt), který trestní zákon⁶⁸ označuje za trestný (v duchu trestněprávní zásady zákonnosti) a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně (tedy typové znaky skutkové podstaty trestného činu).*“

Podle platného českého práva je každý trestný čin charakterizován následujícími znaky:

- I) protiprávností – ta je posuzována z pohledu celého právního řádu;
- II) typovými znaky tvořícími skutkovou podstatu trestného činu;
  - a) individuálním objektem (chráněným zájmem),
  - b) objektivní stránkou (jednáním, následkem a kauzálním vztahem mezi nimi)
  - c) subjektem (speciálním či konkrétním)
  - d) subjektivní stránkou (zaviněním)
- III) obecnými požadavky na subjekt (věk, přičetnost apod.).⁶⁹

Ke vzniku trestní odpovědnosti na úseku životního prostředí, tedy k naplnění skutkové podstaty některého z trestných činů proti životnímu prostředí musí být společně přítomny dva předpoklady a to:

- i) jednání pachatele (fyzické či právnické osoby) jehož protiprávnost vyplývá z příslušných právních předpisů, na které jednotlivé skutkové podstaty odkazují a
- ii) vyvolání nežádoucího stavu v podobě ohrožení či poškození životního prostředí či některé jeho složky tímto protiprávním jednáním. Toto platí i pro

⁶⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 218/2003 Sb., o trestní odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a o řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁹ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 111. ISBN 978-80-7357-509-0.

skutkové podstaty chránící ohrožené druhy rostlin a živočichů před následky nelegálního obchodování, jak bude uvedeno níže.

Problematika trestní odpovědnosti je značně rozsáhlá a proto zde uvádím jen nutně elementární základní skutečnosti vedoucích k jejímu vzniku a teoretické základy k jejímu uplatnění v právu životního prostředí. K případnému hlubšímu studiu problematiky trestněprávní odpovědnosti odkazuji na příslušnou literaturu, kde je toto téma zpracováno mnohem podrobněji.⁷⁰

4.1.2. Trestní odpovědnost právnických osob

V kapitole trestní odpovědnosti pokládám za vhodné stručně zmínit i stále relativně novou úpravu trestní odpovědnosti právnických osob. Ta, jak již bylo řečeno výše, byla do českého práva zavedena zákonem číslo 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Mezi důvody, které vedly k zavedení tohoto druhu odpovědnosti do českého právního řádu, uvádím především respektování požadavků Evropské unie, která opakovaně a se stále větší razancí tlačila na Českou republiku, aby takovou právní úpravu přijala. V další řadě to pak byly důvody plynoucí z faktické situace, tedy reakce na zvyšující se počet právnických osob, růst jejich vlivu a na zvyšující se počet protiprávních skutků těchto osob. V oblasti environmentální kriminality byl a je tento podíl ještě markantnější, kdy za velkým počtem trestných činů v této oblasti stojí právnické osoby, ale často není v praxi možné nalézt fyzickou osobu, jejíž trestní odpovědnost by se dala dovodit. Tato jednání pak z tohoto důvodu často končí bez trestu, ačkoli o spáchání trestného činu objektivně není pochyb.

Přijetí tohoto zákona předcházely na české poměry nebývalý zájem odborné i laické veřejnosti a bylo provázeno plamennými názorovými střety odpůrců i příznivců tohoto nového institutu. Debata a důvodné argumenty pro i proti, by vystačily na samostatnou práci a já proto na tomto místě pouze konstatuji, že český zákonodárce nakonec po dlouhých politických a akademických sporech zvolil model pravé trestní odpovědnosti

---

⁷⁰ Např. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. ISBN 978-808-7576-649. Nebo NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 584. ISBN 978-80-7357-509-0.

právnícké osoby, který umožňuje potrestat osobu právnickou bez ohledu na to, zda byla současně potrestána i osoba fyzická. Právnícké osoby mohou být dle tohoto zákona odpovědné za trestné činy zákonem výslovně vypočtené v § 7 (nejedná se tedy o generální odpovědnost za všechny trestné činy) na základě přičitatelnosti, jejíž kritéria jsou stanovena v § 8 tamtéž. V taxativním výčtu trestných činů, kterých se právnické osoby mohou dopustit, najdeme i trestné činy z hlavy VIII., tedy trestné činy proti životnímu prostředí. Nikoliv však všechny. Do tohoto výčtu nebyla, dle mého skromného názoru, naprosto nepochopitelně, zařazena skutková podstata Pytláctví podle § 304, platného trestního zákoníku. Lze si představit scénář, ve kterém zaměstnanci restaurace či kupříkladu zakázkového brašnářství, budou lovit ve větším množství zvěř, za účelem prodeje masa či jiného zpracování ulovených zvířat (trofejí, kůží) a z této činnosti bude výrazným způsobem profitovat právnická osoba, která je zaměstnává. V takovém případě by odpovědnost právnické osoby byla více než na místě. Bohužel v tomto výčtu § 7 nenajdeme ani žádný z paragrafů týkajících se ochrany zvířat v lidské péči, tedy Týrání zvířat a Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti. Více než souhlasím s některými odborníky,⁷¹ že v praxi může velmi jednoduše dojít k situaci, kdy dojde k týrání zvířat či zanedbání péče o ně ze strany právnických osob, ať už farem, zemědělských družstev, provozovatelů útulků a záchranných stanic či ze strany chovatelů. Přes tyto a další výhrady, které k úpravě trestní odpovědnosti právnických osob chovám, považuji za šťastné, že byla tato právní úprava přijata a věřím, že se bude případně adekvátně měnit dle požadavků aplikační praxe, která zatím dle počtu pravomocných rozsudků v trestních věcech právnických osob není nikterak oslnivá.

4.1.3. Shrnutí

Trestněprávní odpovědnost představuje prostředek ultima ratio – poslední instance, kdy již nedostačuje odpovědnost správní či občanskoprávní. Nicméně z vývoje v poslední době je zřejmé, že tyto mírnější prostředky často nejsou s to odpovídajícím způsobem zabránit znečišťování a devastaci životního prostředí a jeho složek. Trestněprávní ochrana životního prostředí, zdá se nabývat na významu a uplatňování

---

⁷¹ Srovnej MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013, s. 411. ISBN 9788020023179.

této nejrepresivnější možné odpovědnosti bude pravděpodobně i v budoucnu čím dál častější.

4.2. Trestněprávní předpisy postihující nelegální obchod s ohroženými druhy

Vymezení vnitrostátní právní úpravy de lege lata, řešící environmentální kriminalitu na úseku obchodu s ohroženými druhy, pojímám v této části nejprve chronologicky, pohledem na vývoj trestněprávní ochrany životního prostředí a později s bližším zaměřením na jednotlivé skutkové podstaty věnované této problematice v účinných trestních předpisech.

4.2.1. Historický vývoj trestního práva v oblasti životního prostředí

Na počátku této kapitoly lze ve stručnosti shrnout, že ačkoli před rokem 1989 můžeme v tehdejším právu nalézt některé nepříliš podstatné pokusy o právní úpravu ochrany životního prostředí, je toto období charakteristické celkovým nezájmem o tuto problematiku. Hlavní důvody, proč se tato oblast těšila minimálnímu zájmu, spatřuji především v tom, že mezi priority tehdejší komunistické garnitury patřily diametrálně odlišné agendy a ochrana životního prostředí byla podobně jako agenda lidských práv pouhou proklamací v preambulích mezinárodních smluv a ústavních předpisů. Přesto, že na těžký průmysl orientovaná ekonomika devastovala přírodu, ovzduší i vodní zdroje byl faktický stav a dopady před veřejností důsledně tajeny. Společenský tlak na změnu byl z toho důvodu minimální, což společně s jinými faktory zapříčinilo, že vznik praktické právní ochrany životního prostředí nebyl na pořadu dne.

Tento nezájem se projevil samozřejmě i v trestním právu, kde chyběli speciální skutkové podstaty aplikovatelné na trestné činy proti životnímu prostředí. Bylo-li přikročeno k stíhání trestných činů v této oblasti, a z výše uvedených důvodů k tomu nedocházelo příliš často, byly využívány skutkové podstaty trestných činů hospodářských či jiných. Například skutkové podstaty zneužívání pravomoci veřejného

činitele, obecné ohrožování, poškození cizí věci a jiné.⁷² Právě pro absenci speciální skutkové podstaty trestného činu proti životnímu prostředí byla většina závažných protiprávních jednání na tomto úseku projednávána jako trestný čin poškození majetku v socialistickém vlastnictví.⁷³

Podstatná změna přišla až na počátku roku 1990, kdy s nově přijatým zákonem číslo 159/1989 Sb., přibyly do trestního zákona číslo 140/1961 Sb., dvě skutkové podstaty, jejichž druhovým objektem bylo poprvé životní prostředí. § 181a obsahoval trestný čin úmyslného Ohrožení životního prostředí („*kdo vážně ohrozí životní prostředí tím, že poruší zvláštní předpisy o tvorbě a ochraně životního prostředí*“) a v § 181b jeho nedbalostní obdoba („*kdo z nedbalosti vážně ohrozí životní prostředí...*“). Ačkoli se konečně jednalo o speciální skutkové podstaty, bohužel jejich vágní a obecná formulace s neurčitými právními pojmy, které nebyly na žádném místě uspokojivě upraveny, vedly k tomu, že bylo tyto trestné činy v praxi velmi obtížné stíhat. Tyto nedostatky měly být napraveny novelizací zákonem číslo 170/1990 Sb., podle které nově skutková podstata Ohrožení životního prostředí zněla: „*kdo úmyslně vydá životní prostředí v nebezpečí závažného poškození tím, že poruší předpisy o ochraně životního prostředí a hospodaření s přírodními zdroji.*“ Což byla změna minimálně sporná, protože nové znění vyžadovalo mimo jiné kumulativní porušení obou druhů předpisů, což muselo být později opět upraveno další novelizací. Nadále trval také problém s kvantifikací způsobené škody a jejím podřazením pod pojem závažného poškození.

Zákonodárce v následujících letech do trestního zákona přidával další jednotlivé speciální skutkové podstaty k ochraně životního prostředí, jako například trestný čin týrání zvířat zákonem číslo 557/1991 Sb. a pytláctví zákonem číslo 290/1993 Sb.⁷⁴ Zákonem číslo 238/1999 Sb. pak došlo k změně postavení veřejných stráží (rybářské, myslivecké, lesní a přírody), kdy se tyto nově staly veřejnými činiteli a tím se zvýšila

---

⁷² DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí: vysokoškolská učebnice*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 73-74. ISBN 978-807-4003-387.

⁷³ DAMOHORSKÝ, Milan. STEJSKAL, Vojtěch. *Trestněprávní problematika ochrany životního prostředí: závěry a shrnutí projektu GA ČR-407/00/1705*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2002, s. 36. ISBN 80-858-8942-0.

⁷⁴ Tento zákon také mimo jiné řeší výše zmíněnou kumulativnost porušení předpisů ve skutkové podstatě Ohrožení životního prostředí, kdy nahradil spojku „a“ spojkou „nebo“, takže k naplnění této skutkové podstaty nově stačilo alternativní porušení pouze jednoho z těchto právních předpisů.

jejich trestněprávní odpovědnost i ochrana.⁷⁵ Nutno podotknout, že v této době se environmentální kriminalita na úseku obchodu s ohroženými druhy rostlin a živočichů své speciální skutkové podstaty nedočkala.

K celkové tehdejší situaci na poli trestněprávních předpisů životního prostředí poznamenává L. Jarmič že, „*pro právní úpravu účinnou do 30. 6. 2002 bylo typické, že svou neurčitostí a vágností způsobila, že trestné činy byly v praxi zjišťovány, šetřeny, ale hlavně trestány jen velmi vzácně, a to pouze činy zcela zjevné.*“⁷⁶ Dle Damohorského pak k neutěšenému stavu přispívala i malá zkušenost orgánů činných v trestním řízení s touto kategorií kriminality.⁷⁷

Zásadní zlom přinesla změna trestního zákona, kterou provedl zákon číslo 134/2002 Sb., s účinností od 1.7. 2002. K tomuto poznamenává A. Kafka: „*Nelze než konstatovat, že zákonodárce opět podlehl pokušení suplovat připravovanou rekodifikaci trestních kodexů dílčími novelami, kterých bylo za posledních dvanáct let několik desítek.*“⁷⁸ I přes tyto oprávněné výhrady odborné veřejnosti přinesla tato úprava řadu podstatných změn. Předně se důkladné novelizaci dostalo obecné skutkové podstatě Ohrožení a poškození životního prostředí v § 181a a 181b⁷⁹ a v neposlední řadě byly zavedeny skutkové podstaty nové, chránící jednotlivé složky životního prostředí. Nově tak v trestním kodexu našlo místo Poškození lesa těžbou v § 181c, Nakládání s nebezpečnými odpady v § 181e a pro tuto práci stěžejní skutkové podstaty v § 181f a následujících, souhrnně nazvané Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami. Přijaté znění § 181f bylo následující:

(1) Kdo v rozporu s právními předpisy usmrtí, zničí, zpracovává, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří jedince zvláště chráněného druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář ohroženého druhu a

⁷⁵ K tomu více DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí: vysokoškolská učebnice*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 74. ISBN 978-807-4003-387.

⁷⁶ JARMIČ, Libor. *Trestní právo a ochrana životního prostředí*. Trestněprávní revue, 2010, č. 9, s. 270.

⁷⁷ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí: vysokoškolská učebnice*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 74. ISBN 978-807-4003-387.

⁷⁸ KAFKA, Adam. *Trestné činy proti životnímu prostředí*. Právní rádce, 2003, č. 3, s. 54.

⁷⁹ § 181a „*kdo úmyslně znečistí nebo jiným způsobem poškodí půdu, vodu, ovzduší, les nebo jinou složku životního prostředí*“ a § 181b „*kdo z nedbalosti způsobí nebo zvýší poškození životního prostředí anebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění*“.

a) spáchá takový čin na více než padesáti kusech živočichů, rostlin nebo exemplářů, nebo

b) dopustí se takového činu, přestože byl v posledních dvou letech pro přešupek obdobné povahy postižen nebo v posledních třech letech pro takový trestný čin odsouzen nebo potrestán,

bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.

(2) Stejně bude potrestán, kdo v rozporu s právními předpisy usmrtí, zničí, zpracovává, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří exemplář druhu kriticky ohroženého nebo druhu přímo ohroženého vyhubením.

Třetí odstavce obsahoval kvalifikovanou skutkovou podstatu trestající přísněji tyto činy spáchané s úmyslem získat značný prospěch či prospěch velkého rozsahu a spáchané členem organizované skupiny nebo ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech. § 181g pak postihoval obdobné činy spáchané z nedbalosti. Jednalo se o první speciální trestněprávní úpravu trestající environmentální kriminalitu na úseku obchodu s ohroženými druhy v českém trestním právu. Obě tyto skutkové podstaty představovaly provedení Úmluvy CITES a Nařízení číslo 338/97 a reflektovaly tak závazky vůči mezinárodnímu právu a Evropské unii. Co bylo myšleno „ohroženým druhem“ či „exemplářem“ bylo dovozováno z tehdejších mimotrestních předpisů, které uvádím v předchozí části. Ačkoli neměly tyto nové skutkové podstaty v dosavadním českém právu obdoby, na praktické využití a trestání environmentální kriminality jich nebylo používáno nikterak často. To ilustrují i statistická data, kdy například v roce 2008 bylo Českou inspekcí životního prostředí podáno pouze třináct trestních oznámení a v roce 2009 jen šest trestních oznámení s kvalifikací podle § 181f či § 181g trestního zákoníku.⁸⁰ Důvody pro tyto relativně neuspokojivé výsledky nové úpravy spatřuji jednak v složitosti skutkových podstat, kdy pro aplikaci na škodlivé jednání bylo třeba

---

⁸⁰POKORNÁ, L., ZICHA, J. *Nová úprava některých skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí*. Trestněprávní revue, 2012, č. 4, s. 82.

prokazovat mnoho jednotlivých skutečností, z nichž řada byla upravena předpisy z jiných oblastí práva, než s kterými orgány činné v trestním řízení obvykle pracují. Další nesnáze způsobovala podmínka spáchání opakovaného přestupku v této oblasti při neexistenci registru přestupků. Či samozřejmě i obecné důvody složitosti stíhání trestných činů proti životnímu prostředí, mezi které patří vysoká latentnost, nezkušenost orgánů činných v trestním řízení s touto oblastí kriminality a v neposlední řadě i nízká citlivost veřejnosti k těmto takzvaným zločinům bez oběti, tedy těm, kde způsobený následek nikoho konkrétního nezasahuje tak, jak tomu je například u trestných činů proti životu a zdraví nebo majetku. Nicméně i tak bylo přijetí této novely zásadní pro další vývoj skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí.

4.2.2. Přijetí nového trestního zákoníku číslo 40/2009 Sb.

Nesporným mezníkem v úpravě trestněprávní ochrany životního prostředí však bylo přijetí nového trestního zákoníku pod číslem 40/2009 Sb., trestní zákoník. „*Poprvé v historii samostatné České republiky zakotvil nový český trestní zákoník s účinností od 1. 1. 2010, s ohledem na dobové nazírání na význam chráněných společenských vztahů a objektů, samostatnou hlavu trestných činů proti životnímu prostředí.*“⁸¹ Tato hlava VIII. nesoucí souhrnný název trestné činy proti životnímu prostředí, byla jasným signálem, že ochrana životního prostředí má nyní v tuzemském nazírání adekvátní důležitost a zařadila se tak mezi zájmy tradičně trestním právem chráněné jako je ochrana života a zdraví člověka či majetku. Rámec systematický a tedy významově-symbolický však nešel ruku v ruce s výraznějším zásahem do skutkových podstat, které byly více méně převzaty z úpravy minulé. Došlo tak v zásadě pouze k sdružení doposud nesystematicky zařazených skutkových podstat, jejichž druhovým objektem je zájem na ochraně životního prostředí. Za zmínku stálo pouze výrazné zpřísnění podmínek k naplnění skutkové podstaty neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami, nově v § 299 a § 300, kdy na rozdíl od dřívějšího požadavku padesáti kusů nově stačilo, aby k jednání došlo na více než dvaceti pěti exemplářích.⁸²

---

⁸¹ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013, s. 397. ISBN 978-80-200-231-79.

⁸² POKORNÁ, L., ZICHA, J. *Nová úprava některých skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí*. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 4, s. 82.

4.2.3. Takzvaná euronovela trestního zákoníku

Poslední podstatnější revize těchto ustanovení přišla se zákonem číslo 330/2011 Sb., takzvanou euronovelou trestních předpisů, kterou jsem již zmínil, v kapitole věnované evropským předpisům. Hybatelem této změny vnitrostátní úpravy byla opětovně Evropská unie, kdy Česká republika byla nucena transponovat směrnici Evropského parlamentu a Rady číslo 2008/99/ES, o trestněprávní ochraně životního prostředí. Ke změnám některých ustanovení pak vedly i jiné důvody, doktrína uvádí například: „*Ačkoliv některá jednání, která mají být podle směrnice postihována jako trestné činy, již byla v trestním zákoníku obsažena, bylo tomu tak neúplně a opět poměrně nesystematicky.*“⁸³ V popředí mého zájmu stojící skutkové podstaty chránící ohrožené druhy rostlin a živočichů doznaly některých změn jako například doplnění jednání - odejme z přírody, poškodí a jinak zasáhne do přirozeného vývoje, do skutkové podstaty v § 299 a § 300. Dále zpřísnění v podobě rozšíření trestnosti v případě spáchání pouze na jediném exempláři z původních kriticky ohrožených a přímo ohrožených vyhynutím či vyhubení i na druhy silně ohrožené. V neposlední řadě pak doplnění ochrany i o celé populace a biotopy jednotlivých druhů. Tato novela zakotvila do značné míry dodnes platící znění těchto ustanovení, které pojednám v další části.

4.2.4. Platná právní úprava v trestním zákoníku

V této části nejprve dokončím přehled vývoje trestných činů proti životnímu prostředí stručným shrnutím stávající úpravy a poté se podrobně zaměřím na dvě skutkové podstaty povolané speciálně k postihování environmentální kriminality na úseku nelegálního obchodu s ohroženými druhy.

Již zmíněný zákon číslo 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů byl výsledkem mnohaleté rekodifikační snahy na poli trestního práva a je v době zpracování této práce stále platný a účinný a neočekává se, že by byl v dohledné době nahrazen jiným právním předpisem. Na rozdíl od zákona číslo 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), který na svou rektifikaci v duchu úpravy hmotné trestního

---

⁸³ POKORNÁ, L., ZICHA, J. *Nová úprava některých skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí*. Trestněprávní revue, 2012, č. 4, s. 82.

práva stále čeká. Trestní zákoník, ačkoli od svého přijetí již mnohokrát novelizován, stále zachovává strukturu z doby svého přijetí a trestné činy proti životnímu prostředí jsou i nadále v hlavě VIII. v § 293 a následujících. Trestné činy, uvedené v této hlavě zvláštní části trestního zákoníku, můžeme rozdělit do několika skupin⁸⁴ a to na:

- A) obecná ustanovení postihující poškození a ohrožení životního prostředí (§ 293 Poškození a ohrožení životního prostředí, § 294 poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti)
- B) ustanovení chránící některé složky životního prostředí (§ 294a Poškození vodního zdroje, § 295 Poškození lesa, § 299 Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami, § 300 Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti a § 301 Poškození chráněných částí přírody)
- C) ustanovení postihující některá specifická jednání proti životnímu prostředí (§ 297 Neoprávněné vypuštění znečišťujících látek, § 298 Neoprávněné nakládání s odpady, § 305 Neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užitek hospodářských zvířat, § 306 Šíření nakažlivé nemoci zvířat a § 307 Šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin)
- D) ustanovení chránící zvířata proti zlému nakládání (§ 302 Týrání zvířat, § 303 Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti) a postihující pytláctví v § 304.

Zvolené rozdělení reprezentuje pouze jeden z možných způsobů dělení skutkových podstat použitelných pro trestání činů proti životnímu prostředí. Při zvolení jiného kritéria by dělení mohlo vypadat různě, ať již z hlediska povahy následku protiprávního jednání na poruchové a ohrožovací nebo z hlediska zavinění na úmyslné a nedbalostní. Kupříkladu Damohorský⁸⁵ dělí tyto skutkové podstaty do tří skupin a to na:

---

⁸⁴ NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6. vyd., Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, s. 371. ISBN 9788073575090.

⁸⁵ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí: vysokoškolská učebnice*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 75. ISBN 978-807-4003-387.

i) obecné, které mají být široce využitelné pro sankcionování činů proti zájmům na ochraně životního prostředí;

ii) zvláštní, které mají dopadat jen na určité dílčí problémy ve speciálních případech;

iii) ostatní, což je kategorie skutkových podstat, které primárně nejsou určeny k ochraně životního prostředí, ale lze je k této ochraně použít. Jedná se například o trestné činy Obecné ohrožení, Poškozování cizí věci či Zneužití vlastnictví.

Vždy bude záležet na tom, jaké dělicí kritérium bude zvoleno a tomu odpovídá i výsledné rozdělení skutkových podstat. Nepovažuji žádnou z uvedených variant za správnou či nesprávnou, i když je patrné, že rozdělení podle Damohorského je, minimálně v praxi práva životního prostředí, používáno nejčastěji. Lze uzavřít, že vývoj trestněprávních předpisů na ochranu životního prostředí prošel v posledních desetiletích překotným vývojem a jejich nynější podoba má ambici zajistit kvalitní trestněprávní ochranu. Bohužel ani ta nejlepší hmotněprávní úprava není sto překonat problémy aplikační praxe a zajistit větší vymahatelnost práva v této oblasti. Z mnoha důvodů, z nichž některé jsem nastínil již v předešlých kapitolách, je stíhání, vyšetřování a trestání kriminality proti životnímu prostředí stále kategorií, kde mají nejen orgány činné v trestním řízení velký prostor pro zlepšení.

4.2.5. Speciální skutkové podstaty postihující nelegální obchod s chráněnou faunou a flórou

Nyní podrobně rozeberu skutkové podstaty zařazené dle Damohorského do kategorie zvláštní, které slouží k ochraně chráněných a ohrožených druhů v účinném trestním zákoníku. Jsou to skutkové podstaty v § 299 (úmyslná forma zavinění)⁸⁶ a § 300 (nedbalostní forma zavinění)⁸⁷ trestního zákoníku, které nesou společné označení Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a rostlinami.

Objektem těchto trestných činů je obecně zájem na ochraně určitých druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Při bližším pohledu je pak objektem trestného činu dle § 299 odst. 1, zájem na ochraně zvláště chráněných druhů rostlin, živočichů nebo exemplářů chráněného druhu, před takovými způsoby nakládání, které je ve větším rozsahu ohrožují. U trestného činu dle § 299 odst. 2 je objektem zájem na ochraně nejvíce ohrožených druhů před určitými způsoby nakládání a představuje tak přísnější alternativu k odst. 1, protože nevyžaduje větší počet exemplářů.⁸⁸

Předmětem útoku je v případě § 299 odst. 1, *i*) jedinec zvláště chráněného druhu živočicha či rostliny, kterému poskytují zvláštní ochranu vnitrostátní předpisy; nebo *ii*) exemplář chráněného druhu (v tomto případě jde o jedince, kterému poskytuje ochranu jiná úprava než vnitrostátní, tedy buďto Úmluva CITES nebo příslušné předpisy EU, kterými je Česká republika vázána). Aby došlo k jednání uvedenému v této skutkové

---

⁸⁶ Ust. § 299 odst. (1) *Kdo v rozporu s jiným právním předpisem usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, zpracovává, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří jedince zvláště chráněného druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář chráněného druhu a spáchá takový čin na více než dvaceti pěti kusech živočichů, rostlin nebo exemplářů, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty;* a odst. (2) *Stejně bude potrestán, kdo v rozporu s jiným právním předpisem usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, zpracovává, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří jedince silně nebo kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím.*

⁸⁷ Ust. § 300 *Kdo z hrubé nedbalosti poruší jiný právní předpis tím, že usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, zpracovává, opakovaně doveze, vyveze nebo proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje nebo sobě nebo jinému opatří jedince zvláště chráněného druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář chráněného druhu ve větším rozsahu než dvaceti pěti kusů nebo jedince kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.*

⁸⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář.* 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 2993 a 2997. ISBN 9788074004285.

podstatě, je zapotřebí se ho dopustit ve větším rozsahu a to na minimálně dvaceti pěti exemplářích, nikoli jednoho, ale jakéhokoli druhu spadajícího do této kategorie.

U odst. 2 § 299 je předmětem útoku buďto jedinec silně nebo kriticky ohroženého druhu živočicha, rostliny nebo exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením či vyhynutím, dle vnitrostátních či evropských mimotrestních předpisů. K trestnosti zde není třeba většího rozsahu a postačí jednání pachatele byť jen vůči jednomu jedinci či exempláři. Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi dovedl, že k přesnému určení obsahu pojmu exemplář druhu kriticky ohroženého nebo přímo ohroženého vyhubením, je třeba užít nejen relevantních částí příloh Nařízení Rady ES číslo 338/97, ale zároveň přihlídnout k přílohám Úmluvy CITES, jakožto předpisu mezinárodního práva, kterým je Česká republika vázána. V rozhodnutí sp. zn. 4 Tz 36/2010 Nejvyšší soud vlastním výkladem určil obsah dotčených pojmů pro účely trestního práva.⁸⁹ Tento postup při posuzování ohrožení druhů je v aplikační praxi zachován i v dalších rozhodnutích Nejvyššího soudu.⁹⁰

Pro skutkovou podstatu v § 300 platí, že *předmětem útoku* je zde alternativně buďto:

- a) jedinec zvláště chráněného živočicha nebo rostliny nebo exemplář chráněného druhu; nebo
- b) jedinec kriticky ohroženého druhu; nebo
- c) exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím. Přičemž pro první případ je opět nutná výše uvedená četnost jedinců či exemplářů a v ostatních dvou případech postačuje pro spáchání tohoto trestného činu pouze jeden jedinec či exemplář, podobně jako v případě § 299 odst. 2.

Objektivní stránka trestných činů neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a rostlinami je naplněna, pokud pachatel nakládá s předmětem útoku jedním z následujících způsobů a to tak, že ho v rozporu s jiným právním předpisem alternativně buďto:

---

⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 8. 2010, sp. zn. 4 Tz 36/2010.

⁹⁰ Například Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 11. 2011, sp. zn. 6 Tdo 948/2011.

- a) usmrtí – zbaví života jakýmkoli způsobem;
- b) zničí – obdoba usmrcení živočicha u rostliny, která zanikne jako součást živé přírody;
- c) poškodí – oslabení nebo ztráta části či funkce;
- d) odejme z přírody – jakýmkoli způsobem přemístí z přirozeného prostředí;
- e) zpracovává – zahrnuje nakládání s mrtvým živočichem či rostlinou nebo jejich částmi;
- f) doveze, vyveze, proveze – přesune do ČR z ciziny či naopak, nebo přes ČR do dalšího státu;
- g) přechovává – má ve své moci, v bezprostřední dispozici;
- h) nabízí – pachatel dává najevo, že tento předmět jiné osobě poskytne k dispozici;
- i) zprostředkuje – jako prostředník mezi osobou zájemce a osobou nabízející;
- j) sobě nebo jinému opatří – jakýmkoli způsobem nabude do dispozice vlastním přičiněním nebo od osoby, která tento předmět vlastním přičiněním získala.

Tento výčet je taxativní a všemi těmito způsoby je exemplář v konečném důsledku odnímán z přirozeného prostředí.⁹¹ V nedbalostní formě tohoto trestného činu v § 300 je u způsobu jednání spočívajících v dovozu, vývozu a provezení vyžadována podmínka spáchání takového činu *opakovaně*, tedy nejméně ve dvou oddělených případech. U obou základních skutkových podstat v § 299 i pro skutkovou podstatu v § 300 je vyžadováno, aby pachatel jednal v rozporu s jinými právními předpisy, tedy jinými než je trestní zákoník. Tato podmínka trestnosti je dána blanketní povahou dispozice těchto skutkových podstat. Předpisy, na které je odkazováno jsou pojednány v kapitole 4. 4. výše.

Pachatelem těchto trestných činů může být kdokoli, tedy fyzická i právnická osoba. Kvalifikované skutkové podstaty v § 299 postihují přísněji tato jednání v případě

---

⁹¹ Srovnej ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 2994 - 2995. ISBN 9788074004285.

členů organizované skupiny nebo ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

Z hlediska *subjektivní stránky* je pro skutkové podstaty § 299 vyžadován *úmysl*, kdy postačí i *úmysl nepřímý*. Naopak pro skutkovou podstatu v § 300 je z hlediska subjektivní stránky požadováno pachatelovo porušení těchto předpisů z *hrubé nedbalosti*.⁹²

Pro detailnější výklad týkající se skutkových podstat těchto uvedených trestných činů odkazují na odbornou literaturu, která se rozboru těchto ustanovení věnuje podrobněji.⁹³

4.2.6. Shrnutí

Tímto uzavírám kapitolu platné právní úpravy trestných činů v oblasti nelegálního obchodu s ohroženými druhy v tuzemských právních předpisech. Pro představu uplatnění těchto skutkových podstat v praxi uvádím několik údajů z dostupných statistik ministerstva spravedlnosti.⁹⁴ Je evidentní, že počet případů, kdy jednání pachatelů na úseku nelegálního obchodu s ohroženými druhy dospěje k jejich trestnímu stíhání, je zanedbatelný. Souhrnné statistiky pro roky 2011, 2012 a 2013 vypovídají o zhruba dvaceti odhalených a stíhaných trestných činech dle § 299 a § 300 trestního zákoníku. Z nich pouze marginální počet byl zakončen pravomocným odsouzením pachatelů. V roce 2012 byla za trestný čin uvedený v § 299 trestního zákona, odsouzena jedna fyzická osoba. V roce 2013 se počet odsouzených rozrostl na dvanáct fyzických osob. Podle § 300 trestního zákoníku nebyl v těchto letech pravomocně odsouzen žádný pachatel. K dnešnímu dni nebyla pro žádný z těchto trestných činů odsouzena ani jedna právnická osoba, byť to nová právní úprava umožňuje. Z těchto údajů mimo jiné vyplývá, že drtivá část odhalených případů, které zmiňuji v podkapitole věnované nelegálnímu obchodu v České republice, nekončí trestní odpovědností pachatelů a je na

---

⁹² Hrubá nedbalost dle § 16 odst. 2, zákona číslo 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

⁹³ Například: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 2150 s. ISBN 9788074004285 nebo JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014, 976 s. ISBN 9788075020444.

⁹⁴ *Přehled statistických listů*. Justice.cz. [online]. 2015 [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>

ně uplatněna jiná forma deliktní odpovědnosti a to odpovědnost správní. Nelze také opominout, že veškeré statistiky pracují pouze s kriminalitou odhalenou, registrovanou. Nemalá část, která zůstává státním orgánům utajena, není v konečných přehledech zohledněna a zůstává jen předmětem více či méně kvalifikovaných odhadů. Bohužel s ohledem na vysokou latenci environmentální kriminality obecně a nelegálních aktivit s ohroženými druhy zvláště, je tato skrytá část stále vysoká.

4.3. Sankce

Vedle samotné právní úpravy skutkových podstat a trestní odpovědnosti obecně si dovolím ještě krátkou úvahu o trestních sankcích, které jsou dle platné úpravy pachatelům environmentální kriminality na tomto úseku ukládány a jejich případné úpravě.

Stejně jako pro ostatní trestné činy proti životnímu prostředí je u trestání těchto činů typické, že nejčastěji ukládané tresty směřují do majetkové sféry pachatelů a bohužel ani v této kategorii nezasahují pachatele nijak citelně. Ačkoli se sazby trestů majetkové povahy (propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, peněžitý trest, apod.) v průběhu let několikrát zvyšovaly, stále nejsou s to zasáhnout pachatele natolik, aby to vedlo k jejich účinnému odstrašení. Sazba trestů, které postihují svobodu pachatelů, je stále relativně nízká. Navíc jsou nepodmíněné tresty odnětí svobody ukládány sporadicky. Určitou výjimkou je případ rozhodovaný Okresním soudem v Hodoníně pod spisovou značkou 2 T 123/2012, v květnu roku 2013, kdy byl pachatelům závažné environmentální kriminality spočívající v neoprávněném nakládání s ohroženými druhy ptáků, uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání dvou a čtyř let.⁹⁵ Podobné tresty jsou však naprosto ojedinělé. Pachatelé tak vedeni prostou ekonomickou úvahou mnohdy docházejí k přesvědčení, že se jim páčání této trestné činnosti vzhledem k hrozcím rizikům vyplatí. Tato úvaha opřená o kombinaci výše hrozcích sankcí, vysokou latenci těchto trestných činů obecně, nízkému riziku dopadení a nezkušenosti orgánů činných v trestním řízení, dělá z této formy trestné činnosti bohužel atraktivní možnost přivýdělku. Tato disproporce mezi rizikem a výnosem je u nelegálníhoho

---

⁹⁵ Rozsudek Okresního soudu v Hodoníně ze dne 2. května 2013, sp. zn. 2 T 123/2012.

obchodu s ohroženými druhy ještě citelnější, neboť vzrůstající poptávka a jiné faktory trvale zvyšují ceny. V konečném důsledku tak případný majetkový trest může být pro pachatele jen nutným vedlejším výdajem.

Přes výše uvedené nejsem zastáncem unáhlené výraznější revize trestních sankcí v této oblasti. Ačkoli argumenty, v předchozím odstavci uvedené, by k tomuto závěru vést mohly, leží problémy trestání kriminality proti životnímu prostředí, dle mého názoru, jinde. Než na první pohled drakonické tresty u jednotlivých skutkových podstat by větší dopad, dle mého soudu, mělo výraznější zvýšení pravděpodobnosti stíhání této kriminality, kdyby trestní postih, byť relativně mírný, skutečně velmi pravděpodobně hrozil a nebyl by pouze jakousi vzdálenou nepravděpodobnou variantou. Teprve takto fungující praxe by pak mohla být podkladem pro případnou změnu samotných trestních sankcí.

5. Úvahy de lege ferenda

Celkově lze říci, že platná právní úprava ctí závazky vyplývající pro Českou republiku z mezinárodního práva a plně reflektuje i požadavky práva evropského a to jak v oblasti druhové ochrany, tak v oblasti stíhání environmentální kriminality. Oblast životního prostředí se dočkala zasloužené pozornosti i v trestních předpisech. Zákonodárce konečně opustil cestu despektu a marginalizace kriminality vůči životnímu prostředí, typickou pro minulý režim, zařadil trestné činy proti životnímu prostředí do samostatné hlavy trestního zákoníku a tím symbolicky vyjádřil, že chápe ochranu životního prostředí jako společensky závažnou. I přes tento viditelný pokrok ve vnímání závažnosti trestných činů proti životnímu prostředí, nenajdeme žádnou ze skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí ve výčtech § 367 (Nepřekážení trestného činu) a § 368 (Neoznámení trestného činu), stávajícího trestního zákoníku. Nejzávažnější formy trestných činů proti životnímu prostředí mají jistě potenciál být do těchto ustanovení zařazeny, neboť představují srovnatelnou či větší hrozbu pro společnost, než ustanovení jiných skutkových podstat, které jsou v těchto dvou paragrafech trestního zákoníku zařazeny. Pro skutkové podstaty postihující neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami by minimálně kriminalizace neoznámení trestných činů v kvalifikovaných skutkových podstatách měla jistě opodstatnění. Nezbyvá než věřit, že se tento nedostatek podaří odstranit a nejohroženější druhy budou chráněny se stejnou intenzitou jako například platební prostředek.

Největší problém, dle mého, zůstává v oblasti vyšetřování těchto trestných činů. Jak jsem již naznačil, je typickým znakem jejich skrytost, latentnost. Veřejnost nezdědka přehlíží nekalé praktiky či činnosti, které se jí bezprostředně nedotýkají. To vede v praxi často k pozdnímu oznamování a následné pozdní reakci policejních orgánů, které nemají možnost přistihnout pachatele nelegálních aktivit při činu či včas zajistit důkazy na místě činu. Bohužel i neodbornost příslušníků policie má za následek, že mnoho případů se nepodaří odhalit nikdy, nebo až ve fázi, kdy je úspěšné stíhání takřka nemožné z důvodu důkazní nouze. Situace je o to komplikovanější, že páčání trestné činnosti proti životnímu prostředí vykazuje čím dál častěji větší či menší míru

organizovanosti. Konkrétní případ z posledních let, který dospěl prostřednictvím dovolání až k Nejvyššímu soudu,⁹⁶ odhalil praktiky minimálně čtyř pachatelů, kteří v mimořádně koordinované skupině s mezinárodní působností obchodovali s chráněnými druhy papoušků. Uvedená skupina s využitím sofistikovaných metod, včetně sítě kurýrů a zajištění veterinární péče, nakupovala, transportovala mezi státy a následně prodávala exempláře kriticky ohrožených druhů. Ve vládní koncepci boje proti organizovanému zločinu pro rok 2011 až 2014⁹⁷ je konstatováno, že oblasti kriminality proti životnímu prostředí není stále věnována dostatečná pozornost. V oblasti neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami koncepce konstatuje stabilní výskyt případů, ve kterých jsou zúčastněny mezinárodně propojené skupiny. Je zde také uvedeno, že prověření podnětů předaných orgánům činným v trestním řízení je často velmi náročné, jak z hlediska časového, tak z hlediska nutné odbornosti. Stejná koncepce pro roky 2015 až 2017 uvádí, že v oblasti nelegálního obchodu s chráněnými druhy dochází k nárůstu zjištěných případů i jejich rozsáhlosti. A opět zdůrazňuje nutnost prohloubení spolupráce všech státních orgánů a jejich odborné přípravy.⁹⁸

Z těchto důvodů, osobně považuji za žádoucí, aby orgány činné v trestním řízení i jiné státní instituce, zabývající se nelegální činností proti životnímu prostředí, využívaly odborných znalostí a zkušeností pracovníků organizačních složek podřízených Ministerstvu životního prostředí, jako je například Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, ale i jiných odborníků z řad členů spolků a různých ekologických hnutí a iniciativ. Tito odborníci často disponují přírodovědným vzděláním a zkušenostmi s prací v terénu, proto mohou výrazně přispět k odhalování a vyšetřování environmentální kriminality. Dalším možným zlepšením by bylo rozšíření stávajících a případné zřízení nových útvarů či specializovaných složek v rámci Policie ČR, jejichž primární agendou by byla ekologická kriminalita. Především z důvodu, že se jedná o

---

⁹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 8. 2014, sp. zn. 3 Tdo 492/2014.

⁹⁷ *Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období let 2011 až 2014*. Úřad vlády České republiky: Portál aplikace ODok. [online]. 2015 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2011-08-10>

⁹⁸ *Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období let 2015 až 2017*. Úřad vlády České republiky: Portál aplikace ODok. [online]. 2015 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/koncepci-boje-proti-organizovanemu-zlocinu-na-obdobi-let-2015-2017.aspx>

obor natolik specifický, kdy méně zkušení pracovníci místních oddělení nejsou často schopni ji odpovídajícím způsobem zajistit.

Další komplikace spatřuji v soudní fázi. Pokud se vůbec podaří vyšetřování daného činu posunout až do fáze podání obžaloby, je často kvalifikován jako trestný čin proti životnímu prostředí společně s jiným trestným činem mimo hlavou VIII. trestního zákoníku. Jelikož je dokazování trestných činů proti životnímu prostředí obecně složitější, je pachateli často prokázána vina pouze u trestného činu, který k ochraně životního prostředí primárně určen není. To může vést k budoucí neochotě orgánů činných v trestním řízení věnovat vyšetřování těchto trestných činů patřičnou pozornost, když v soudní fázi řízení vyjdou pracně získané důkazy často vniveč, kdy ve svém souhrnu nejsou dostatečné k prokázání viny konkrétních pachatelů, ačkoli trestný čin proti životnímu prostředí nade všechny pochybnosti spáchán byl.

Odbočím – li krátce do oblasti mimotrestní, myslím si, že sankce, které má možnost Česká inspekce životního prostředí ukládat, by měly dosahovat vyšších částek. Tyto sankce jsou ukládány ve výši, která se ve většině případů nepřibližuje horní hranici možného postihu dle zákona.⁹⁹ Jelikož jen velmi málo případů naplňuje požadavky pro možný trestní postih pachatelů, měly by i sankce ukládané ve správním řízení dosahovat takové výše, která by odradila potencionální pachatele a odpovídala škodlivosti těchto nelegálních činností.

Toto jsou jen některé podněty, které by mohly vést ke zlepšení oblasti potírání environmentální kriminality. Bohužel i sebedokonalejší právní úprava nebude dostatečná, pokud její vývoj nebude podpořen i vývojem v oblastech ležících mimo právo a to především v oblasti vzdělávání a osvěty společnosti. Informovanost veřejnosti o trestných činech proti životnímu prostředí, jejich aspektech a dopadech, může mít velký vliv na jejich rozpoznávání a následné ohlašování. Již samotné povědomí o tom, jaké jednání v této oblasti je protiprávní či dokonce trestné, může hrát velkou roli. Není nijak neobvyklé, že neinformovaní občané České republiky participují na nelegálním obchodu s ohroženými druhy, když si nevědomky ze svých cest přivážejí

---

⁹⁹ *Přehled činnosti ČIŽP v CITES. ČIŽP.* [online]. 2004 – 2015 [cit. 2015-01-21]. Dostupné z: <http://www.cizp.cz/files/=4524/CITES1997-2014.pdf>

exemplář chráněného či dokonce ohroženého druhu. Ačkoli se situace zlepšuje, bývají trestné činy proti životnímu prostředí stále často chápány veřejností jako něco, co se bezprostředně nikoho nedotýká. Důsledkem této krátkozrakosti je, že následky pak nese celá společnost v podobě nenapravitelné ztráty části přírody, některého druhu či jiných závažných důsledků.

Závěr

Stejně jako je problematika ochrany životního prostředí vnímána až ve chvílích vážné poruchy, například v podobě ekologické havárie, která bezprostředně zasahuje do životů jednotlivých osob, je i nutnost věnovat pozornost environmentální kriminalitě často akcentována až v okamžicích odhalení mediálně zajímavého případu s dramatickými prvky, například v podobě záběrů na exempláře vzácných ptáků uhynulých v důsledku pašování v nepřijatelných podmínkách. Až v těchto případech dává víceméně netečná veřejnost najevo své pobouření a volá po dopadení a potrestání pachatelů. Bohužel mediálně prezentované případy představují pomyslnou špičku ledovce, za kterou se skrývá velmi sofistikovaná a organizovaná trestná činnost - nelegální obchodování s faunou a flórou.

Výnosný obchod, který po obchodu se zbraněmi a drogami představuje další zdroj velmi frekventovaného a atraktivního zboží, ať již v podobě živých či mrtvých exemplářů živočichů a rostlin či rozličných výrobků, trofejí a dalších artiklů. Tento nelegální způsob obživy představuje vážné ohrožení pro přirozeně se vyskytující druhy rostlin a živočichů, kdy zvláště v rozvojových zemích dochází k jejich nelítostnému odchytu, zabíjení a sběru za účelem získání na černém trhu ceněných kusů. Jelikož se země původu a země cílové v drtivé většině liší a tato dělicí čára se dá bez větší nadsázky vést mezi vyspělými státy jako odběrateli a rozvojovými zeměmi jako původci, je tento druh kriminality problémem mezinárodním a není v silách jednotlivých jurisdikcí samostatně dosáhnout účinného potírání těchto nelegálních praktik. Dnešní právní úprava mezinárodního práva především v podobě Úmluvy CITES a navazujících dokumentů, představuje relativně fungující legislativní rámec mezinárodní spolupráce a ochrany ohrožených druhů. Ačkoliv je vymahatelnost závazků, k nimž se státy přihlásily podpisem mezinárodních smluv obtížná a sankční mechanismy Úmluvy CITES v podobě pozastavení či úplného zákazu dovozu a vývozu exemplářů mohou jen těžko vytvořit dostatečný tlak na provinilé státy, je role mezinárodního práva v této oblasti nesporně pozitivní a narůstající počet signatářských států relevantních dokumentů svědčí o rostoucím zájmu jednotlivých zemí o ochranu svého, potažmo světového přírodního dědictví.

Bohužel rozvojové země, které jsou pro své přírodní bohatství nejvíce ohroženy, často prohrávají svůj boj s pytláky a pašeráky z důvodu nedostatku prostředků, které by

mohly být vynakládány na potírání environmentální kriminality. Hlavní výzvu pro mezinárodní společenství do budoucna spatřuji především v ochotě vynakládat materiální a finanční prostředky na boj s organizovaným zločinem obchodníků s faunou a flórou, které budou směřovat tam, kde je to nejvíce potřeba, tedy do zemí kontinentální Afriky, Asie a dalších rozvojových oblastí.

Po důležité roli mezinárodního společenství je třeba přiblížit i nespornou úlohu Evropské unie, která v členských státech, tedy i v České republice, výrazně prohloubila a precizovala základy druhové ochrany, položené mezinárodním právem a rozšířila možnosti kooperace jednotlivých států v oblastech spolupráce policejních i justičních orgánů. Nicméně prohlubující se integrace v oblasti volného pohybu zboží, služeb a s tím související odstranění vnitřních hranic mezi členskými státy, poskytuje ruku v ruce s neoddiskutovatelnými ekonomickými výhodami i větší prostor pro potencionální pachatele nelegálních činností. Podaří – li se propašovat kontraband v jakékoli podobě přes vnější hranice Evropské unie, je poté transfer mezi členskými státy podstatně jednodušší. Tato situace představuje faktickou výzvu pro celní, policejní a jiné orgány, které jsou povolány k odhalování těchto aktivit v jednotlivých členských státech. Evropská právní úprava je v tuto chvíli dostatečná a reflektuje potřeby druhové ochrany. Především Nařízení Rady číslo 338/97/ES ve znění pozdějších předpisů a navazující legislativa, představují fungující legální rámec pro obchodování chráněných druhů a vymezení, kde začínají aktivity nelegální. Výrazně pozitivní trend vykazuje i oblast harmonizace minimální společné trestněprávní odpovědnosti v ochraně životního prostředí.

S ohledem na výše uvedené považuji za nejpodstatnější, aby v budoucnu pokračovala snaha o zlepšení komunikace a spolupráce mezi členskými státy a vnitrostátními složkami policie a celních orgánů, jak ve fázi sdílení informací nutných pro účinné odhalování environmentální kriminality, tak sdílení důkazů v pozdější fázi soudní. Jako velmi efektivní se v této souvislosti ukazuje zřízení zvláštních složek, ať již v rámci Europolu jako policejního orgánu Evropské unie či Interpolu jako orgánu mezinárodní spolupráce. Prohloubení této praxe a případné zřízení dalších specializovaných složek považuji za velmi žádoucí, neboť environmentální trestné činy jsou kriminalitou velmi specifickou, vyžadující kvalifikované a přes hranice členských států spolupracující složky.

Česká republika nestojí stranou světového dění a tak se jí nelegální aktivity spojené s obchodem s chráněnými druhy dotýkají podobně jako jiných evropských států. Pro svou výhodnou geografickou polohu je vyhledávanou tranzitní zemí a pro rostoucí životní úroveň stále častěji i zemí cílovou. Ačkoliv došlo ke znatelnému zlepšení a ČR již neoplývá natolik nechvalnou pověstí jako v minulém století, je tento problém stále přítomen a státní orgány jsou díky technologickému pokroku a globalizaci nuceny čelit novým výzvám například v podobě rozmachu internetových transakcí či stále organizovanějšími formami páchané trestné činnosti.

Z pohledu platného práva je možné více méně konstatovat, že Česká republika v oblasti právních předpisů týkajících se druhové ochrany i trestněprávní odpovědnosti za trestné činy proti životnímu prostředí, tedy i v postihování nelegálních aktivit v rámci obchodu s faunou a flórou, ctí závazky převzaté z mezinárodního práva a provádí ve vnitrostátním právu příslušné předpisy Evropské unie. Nicméně se tak v minulosti nedělo vždy a především v procesu provádění evropských předpisů by se tuzemským zákonodárcům dala vytknout liknavost a nedůslednost.

Tuzemské právo disponuje mechanismy správní i trestněprávní odpovědnosti, které v závislosti na závažnosti spáchané nelegální činnosti umožňují adekvátní postih pachatelů z řad fyzických a relativně nově v oblasti trestní i právnických osob. Platný trestní zákoník obsahuje dobře formulované speciální skutkové podstaty postihující neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími druhy rostlin a živočichů a blanketní dispozice těchto norem odkazují na předpisy, které odpovídají evropským standardům druhové ochrany. Lze shrnout, že tuzemská právní úprava řešení environmentální kriminality na úseku nelegálního obchodu v oblasti fauny a flóry je na velice vysoké úrovni a, až na některé dílčí nedostatky naznačené v předchozí kapitole, poskytuje účinný právní rámec pro stíhání a postihování nelegálních aktivit.

Mé hlavní výhrady vůči tuzemskému řešení této kriminality nesměřují ani tak k platné právní úpravě, ale spíše k pojetí prevence a činnosti orgánů povolaných k odhalování a vyšetřování. Na jedné straně je to již zmíněná malá informovanost a angažovanost veřejnosti, která přispívá k vysoké latenci těchto trestných činů a na straně druhé i určitá neochota orgánů činných v trestním řízení věnovat trestným činům proti životnímu prostředí dostatečnou pozornost, ať již z důvodu nedostatečné odbornosti, personální situaci, podceňování společenské nebezpečnosti environmentální

kriminality či upřednostňování jiných oblastí jako je majetková trestná činnost na úkor trestných činů proti životnímu prostředí.

Přes uvedené výhrady mě však stávající situace naplňuje mírným optimismem, neboť trend posledních let ukazuje na vrůstající zájem laické i odborné veřejnosti o problematiku ochrany životního prostředí. To se odráží i v rostoucím počtu kvalitních právních předpisů nejen v oblasti trestního práva. Nicméně stále je právo životního prostředí, z pohledu vývoje novodobého českého státu poměrně novým odvětvím a veřejnost, zákonodárce i soudní praxi čeká ještě dlouhá cesta, k obecně platnému závěru, že partikulární zájmy jednotlivců či skupin nejsou nadřazeny nutnosti ochrany životního prostředí, jehož poškození se v konečném důsledku nevyhnutelně dotkne všech.

Seznam pramenů a použité literatury

Odborné monografie, komentáře a slovníky

1. BOGUSZAK, J., ČAPEK, J., GERLOCH, A. *Teorie práva*. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004, 347 s. ISBN 8073570300.
2. DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí: vysokoškolská učebnice*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 678 s. ISBN 978-807-4003-387.
3. DAMOHORSKÝ, Milan, STEJSKAL, Vojtěch. *Trestněprávní problematika ochrany životního prostředí: závěry a shrnutí projektu GA ČR -407/00/1705*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2002, 170 s. ISBN 80-858-8942-0.
4. EVROPSKÁ KOMISE. *Předpisy pro obchod s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami v Evropské unii: Úvod do CITES a její implementace v Evropské unii*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2007, 24 s. ISBN 978-92-79-05424-2.
5. EUROPEAN COMMISSION. *Wildlife trade regulations in the European Union: an introduction to CITES and its implementation in the European Union*. Lucembursko: Office for Official Publications of the European Communities, 2010, 24 s. ISBN 978-92-79-15148-4.
6. GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 4. upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, 343 s. ISBN 978-807-3800-239.
7. HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, 1459 s. ISBN 978-80-7400-059-1.
8. HOLCR, Květoň. *Kriminologie*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, 190 s. ISBN 978-808-7212-271.
9. CHMELÍK, Jan. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení: vysokoškolská učebnice*. 1. vyd. Praha: Linde, 2005, 215 s. ISBN 80-720-1543-5.
10. MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013, 490 s. ISBN 9788020023179.
11. NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 584. ISBN 978-80-7357-509-0.

12. NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6. vyd., Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, s. 600. ISBN 9788073575090.
13. STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost právní stav k 1.1.2006*. Praha: Linde, 2006, 591 s. ISBN 80-720-1609-1.
14. STEJSKAL, V., VILÍMKOVÁ, V. *Zákon o obchodování s ohroženými druhy a předpisy související: komentář: podle stavu k 1.1.2005*. 1. vyd. Praha: Linde, 2005, 419 s. ISBN 80-720-1512-5.
15. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, 2150 s. ISBN 9788074004285.

Odborné články

1. JARMÍČ, Libor. *Trestní právo a ochrana životního prostředí*. Trestněprávní revue, 2010, č. 9, s. 269-275.
2. KAFKA, Adam. *Trestné činy proti životnímu prostředí*. Právní rádce, 2003, č. 3, s. 54-57.
3. POKORNÁ, L., ZICHA, J. *Nová úprava některých skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí*. Trestněprávní revue, 2012, č. 4, s. 79-85.
4. STEJSKAL, V. *Nová komunitární trestněprávní ochrana životního prostředí na obzoru*. České právo životního prostředí, 2007, č. 1, str. 5 - 20.

Judikatura

1. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 8 As 62/2006.
2. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 8. 2010, sp. zn. 4 Tz 36/2010.
3. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 11. 2011, sp. zn. 6 Tdo 948/2011.
4. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 8. 2014, sp. zn. 3 Tdo 492/2014.
5. Rozsudek Okresního soudu v Hodoníně ze dne 2. května 2013, sp. zn. 2 T 123/2012.
6. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. 4 As 79/2013.
7. Usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 10. 2013, sp. zn. II. ÚS 3218/13.

Elektronické zdroje

1. EUROPEAN COMMISSION, TRAFFIC. *Reference Guide to the European union Wildlife Trade Regulations*. Brusel, Belgie. 2013. 173 s. [online]. [cit. 2015-01-10]. Dostupné http://www.traffic.org/general-reports/traffic_pub_gen54.pdf.

Internetové prameny

1. www.ec.europa.eu [Evropská komise – životní prostředí]
2. www.wwf.org.uk [Světový fond na ochranu přírody]
3. www.traffic.org [Organizace TRAFFIC]
4. www.iucn.org [Mezinárodní svaz ochrany přírody]
5. www.havocscope.com [Organizace Havocscope]
6. www.cizp.cz [Česká inspekce životního prostředí]
7. www.whc.unesco.org [Organizace UNESCO]
8. www.cbd.int [Úmluva o biologické rozmanitosti]
9. www.cites.org [Úmluva CITES]
10. www.europa.eu [Oficiální internetové stránky Evropské unie]
11. www.eea.europa.eu [Evropská agentura pro životní prostředí]
12. www.europol.europa.eu [Europol]
13. www.justice.cz [Ministerstvo spravedlnosti ČR]
14. www.mvcr.cz [Ministerstvo vnitra ČR]

Právní předpisy

1. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
2. Zákon č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy.
3. Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

Abstrakt

Tato diplomová práce pojednává o právní úpravě, která má za úkol řešit environmentální kriminalitu na úseku nelegálního obchodu s faunou a flórou v České republice. Pro předkládanou práci je stěžejní pohled na předpisy tuzemského trestního práva, který je doplněn exkurzem do souvisejících předpisů mezinárodního práva a práva Evropské unie. Přibližuje také fenomén nelegálního obchodu s faunou a flórou, jeho charakteristické znaky, historický vývoj, nejčastěji obchodované artikly a další specifika, která jsou pro tento nezákonný druh lidské činnosti typická. Teoretická východiska jsou doplněna pohledem na navazující praxi v podobě praktických příkladů, soudních rozhodnutí a statistických dat. V neposlední řadě tato diplomová práce obsahuje několik návrhů na zlepšení stávající právní úpravy a uvádí některé výhrady k aplikační praxi.

Abstract

This thesis deals with legislation with the task of dealing with environmental crime in the area of illegal trading of flora and fauna in the Czech Republic. Of key importance for this thesis is the examination of domestic criminal legislation, it is supplemented by an excursion into related regulations of international law and European Union law. Introduce also the actual phenomenon of illegal trading of fauna and flora, its characteristic features, historical development, the articles most frequently traded, and other specific features that are typical of this type of illegal human activity. The theoretical bases of the thesis are enhanced by an examination of related practice in the form of practical examples, court rulings, and statistical data. Finally, this thesis also contains a few proposals for improving the existing legislation and raises some objections to practical application.

Summary

The goal of this thesis is to give an overview of legislation with the task of dealing with environmental crime in the area of illegal trading of flora and fauna in the Czech Republic. Of key importance for this thesis is the examination of criminal legislation. The individual sections focus mainly on defining the basic terms for the subject matter, summarizing individual sources of environmental norms that apply to the protection of species, the institution of the criminal liability of individuals and corporate entities, and the actual way that the individual objective elements of these crimes are handled under the valid version of the Criminal Code. The overview of applied legislation is not limited to Czech provisions; it is supplemented by an excursion into related regulations of international law and European Union law as the major sources of environmental norms that have an immediate impact on Czech law.

Appropriate attention is paid to introducing the actual phenomenon of illegal trading of fauna and flora, its characteristic features, historical development, the articles most frequently traded, and other specific features that are typical of this type of illegal human activity. The theoretical component of the thesis is enhanced by an examination of related practice. This is done through practical examples, by the introduction of certain court rulings, and statistical data that illustrate the growth and trends in the area of the given type of criminal activity. Finally, there is a description of the past and present status of this type of criminal activity in the Czech Republic with respect to the incidence of these crimes, the prosecution and punishment of perpetrators, and other aspects.

The concluding chapters of the thesis contain a few proposals for improving the existing legislation and raise some objections to practical application. With respect to the revision of valid legislation, this mainly involves possible amendments to the Criminal Code that could have a positive impact, especially in the area of prevention. In the area of practical application, the proposals involve organization and personnel at the level of the state authorities and institutions that are active in the area of the investigation, prosecution, and punishment of environmental crime.

Název práce v anglickém jazyce

Law Dealing with Environmental Crime in the Area of Illegal Trading of Fauna and Flora.

Klíčová slova

Environmentální kriminalita, Obchod s ohroženými druhy, Trestněprávní odpovědnost.

Key words

Environmental Crime, Wildlife Trade, Criminal Liability.